

SİCİLL-İ AHVÂL KAYITLARINA GÖRE NİKSAR DOĞUMLU MEMURLAR (1879-1909)

Mustafa DAĞ^{1*}

¹Arş. Gör. Dr., Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

*mustafadag@harran.edu.tr

+ORCID: 0000-0003-4571-8115

Öz-Osmanlı memurlarının sicil işlemlerini yürüten ve yakın dönem Osmanlı Devleti'nin farklı kurumlarında istihdam edilen memurların biyografileri için önemli kaynak malzemesi olan Sicill-i Ahvâl Defterleri incelenerek hazırlanan bu çalışmada, Niksar doğumlu memurlar ele alınmıştır. Çalışmanın giriş kısmında Niksar Kâzasının idari statüsü ve Sicill-i Ahvâl Defterlerinin tarihsel süreci ele alınmıştır. Daha sonra Sicill-i Ahvâl Defterleri'nde tespit edilmiş 17 Niksar doğumlu memurun biyografileri aktarılmıştır. Bu çerçevede tablolar eşliğinde memurların sosyal kökenleri ve eğitim durumları ile üstlenmiş oldukları vazifeler hakkında bilgi verilerek değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır. Bu değerlendirmede ana kaynak olarak istifade edilen arşiv belgelerinin yanı sıra literatürde yer alan araştırma inceleme eserlerden de yararlanılmıştır. Bu bağlamda Niksar doğumlu memurların çalışma hayatları, görev süreleri, eğitim süreçleri, toplumsal kökenleri ile almış oldukları ceza ile ödüllere dair bilgiler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca memurların becayiş veya azil sebepleri, geçirmiş oldukları muhakeme süreçleri ve emeklilik durumları gibi pek çok bilgi incelenerek memurlar tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede yürütülen çalışma neticesinde tespit edilen 17 memurdan biri Gayrimüslim diğerleri ise Müslüman'dır. Memurlar arasında Türkçe okuyuzar olanların yanı sıra Arapça ve Farsça gibi yabancı dil bilenler de mevcuttur. Defterlere göre memurlar başta Niksar olmak üzere Ankara, Yozgat, Trabzon, Bursa, Diyarbakır, İstanbul, Adana, Samsun, Şam, Kudüs, İskodra ve Yemen gibi bölgelerde istihdam edilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Sicill-i Ahvâl Defterleri, Niksar Kâzası, Devlet Memurluğu, Sicil Kaydı.

NİKSAR-BORN CIVIL SERVANTS ACCORDING TO OTTOMAN EMPLOYMENT RECORDS (1879-1909)

161

Abstract- In this study, which was prepared by analysing the Registry Books, which carry out the registry procedures of Ottoman civil servants and are important source material for the biographies of civil servants employed in different institutions of the Ottoman Empire in the recent period, civil servants born in Niksar are discussed. In the introduction part of the study, the administrative status of Niksar Kaza and the historical process of the Registry Books are discussed. Then, the biographies of 17 Niksar-born civil servants identified in the Registry Books are presented. In this framework, the social origins and educational backgrounds of the civil servants and the duties they undertook are evaluated with tables. In this evaluation, in addition to the archival documents used as the main source, the research in the literature were also utilised. In this context, it has been tried to reveal information about the working lives of Niksar-born civil servants, their terms of office, their education processes, their social origins, and the punishments and rewards they received. In addition, many information such as the reasons for the transfer or dismissal of civil servants, the judicial processes they went through, and their retirement status were analysed in order to introduce the civil servants. As a result of the study conducted within this framework, one of the 17 officers identified was non-Muslim and the others were Muslim. In addition to those who were literate in Turkish, there were also those who knew foreign languages such as Arabic and Persian. According to the ledgers, the officers were employed in regions such as Ankara, Yozgat, Trabzon, Bursa, Diyarbakır, İstanbul, Adana, Samsun, Damascus, Jerusalem, Iskodra and Yemen, especially in Niksar.

Keywords: Ottoman State, Ottoman Employment Record Books, Niksar Town, Civil Service, Employment Record

GİRİŞ Niksar'ın İdari Statüsü

Niksar, Hatti (M.Ö. 2500-2000-1700), Hitit (M.Ö. 1660-1190) ve Frig (M.Ö. 750-546) egemenliğinden sonra M.Ö. 546 yılında Pers İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiştir (Yiğitpaşa, Çelemoğlu, Yazar, Bahar, 2022: 26). Bölge Pers İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte M.Ö. 301'de I. Mithridat tarafından Amasia'da¹ kurulan Pontus Krallığı'nın hâkimiyetine M.Ö. 291 yılında girmiştir (Parlak, 2016: 108). Pontus Krallığı'ndan sonra M.Ö. 72 yılında Roma İmparatorluğu'na bağlanmıştır (Torun, Gözlük Kırmızıoğlu, 2015: 48). 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla birlikte Niksar, Bizans egemenliğine girmiştir (Turan, 2021: 1455). Niksar'ın Türklerle tanışması her ne kadar Abbasiler dönemine denk gelse de Selçuklular döneminde Malazgirt öncesi yapılan akınlarda Alp Arslan'ın komutanlarından Afşin Bey tarafından fethedilmiştir (Selçuk, 2008: 18-19).

Malazgirt Zaferi öncesi Müslüman Türklerin eline geçen Niksar (Aktaş, 2021: 99), 1865 ile 1880 yılları arasında Trabzon Vilâyetine bağlı olan Canik Sancağı sınırları içerisinde bir kâza olarak idare edilmiştir (Açıkel, Mercan, 2002: 237). Ancak 1880 yılında yapılan düzenlemelerle birlikte Niksar, idari olarak Sivas Vilâyetine bağlanan Tokat Sancağının bir kâzası olmuştur (Açıkel, 2012: 219-223). İmparatorluğun yıkılışına kadar geçecek zaman zarfında kâza Tokat Sancağına bağlı olarak idare edilmiştir (Bostan, 2007: 119-122).

Kâzanın idari yapısına bakıldığında ise 1883 yılında Kâza İdare Meclisi, Bidayet Mahkemesi, Aşar Dairesi, Tahrir Komisyonu, Belediye Dairesi ve Muhacir Komisyonu idari kurumlar olarak faaliyet göstermiştir. Ayrıca Rüştîye Mektebi de eğitim alanında faaliyet yürütmüştür. Bu gibi kurumların yanı sıra telgraf memuru, baş tahsildar, zabıta çavuşu, kâtip, tapu kâtipi, Rûsûm-î Sitte memuru, nüfus ve orman memurları ile sandık emini gibi görevliler de vazife icra etmiştir (Sivas Vilâyet Salnamesi, 1300/1883: 128-129).

1884 yılında bir önceki kurumlara ek olarak Ma'arif ile Zira'at komisyonları kurulmuştur (Sivas Vilâyet Salnamesi, 1302/1884/1885: 422). Bu komisyonların 1887 yılında da faaliyetlerine devam ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca 1887 yılı içerisinde kâzada bir Düyûn-u Umûmiye memurunun görevlendirilmiş olması Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nin de bölgede bu tarihlerde aktif olduğunu göstermektedir (Sivas Vilâyet Salnamesi, 1304/1887: 134-135). Aynı yıl içerisinde merkezi İstanbul'da bulunan Reji Şirketi'nin bölgede bir memur bulundurduğu saptanmıştır (Karcı, 2015: 517; Sivas Vilâyet Salnamesi, 1306/1899: 154, 155; Sivas Vilâyet Salnamesi, 1308/1890: 148).

1889 ile 1890 yıllarında Aşar Dairesi ile Tahrirat Komisyonu birleştirilerek Mâl Müdürlüğü Dairesi oluşturulmuştur (Açıkel, 2002: 238). 1903 yılına gelindiğinde ise idari daireleri yeniden örgütlenen kâzada, İdare Meclisi, Mâl ve Vergi Dairesi, Nüfus Dairesi, Zir'at Bankası Şubesi, Bidayet Mahkemesi, Polis Dairesi ve Belediye Dairesi faaliyet göstermiştir. Ayrıca telgraf ve posta memurunun, tapu katibinin, reji memurunun, orman memurunun ve piyade kolcusunun görev icra ettiği tespit edilmiştir. Yine Rüştîye Mektebinin de eğitim vermeye devam ettiği tespit edilmiştir (Sivas Vilâyet Salnamesi, 1321/1893: 141-142).

1907 yılında ise kâzada İdare Meclisi sekiz memur ile, Mâl ve Vergi Dairesi üç memur ile, Nüfus Dairesi iki memur ile, Zira'at Bank Şubesi beş memur ile, Bidayet Mahkemesi on memur ile, Ma'arif Komisyonu altı memur ile, Ferag Komisyonu dört memur ile, Tedkik ve Tasfiye Bakaya Komisyonu beş memur ile, Tedkik ve Ahvâl Zer'îye Komisyonu beş memur ile, Tahsilat Komisyonu dört memur ile, Rüştîye Mektebi iki öğretmen ve bir kapıcı ile, İnas Mekteb-i İptidâisi bir öğretmen hanım ve bir kapıcı ile, Polis Dairesi üç memur ile, Belediye Dairesi on memur ile, Reji Memurluğu yedi memur ile faaliyetlerine devam etmiştir. Ayrıca kurumlarda görevlendirilen bu memurlar dışında on memur daha vazife icra etmiştir (Sivas Vilâyet Salnamesi, 1321/1907: 149-151). Gerek Niksar Kâzasında gerekse diğer bölgelerde bulunan bu gibi kurumlarda görev icra eden devlet memurlarının kayıtları ise 1879 yılından itibaren oluşturulan Sicill-i Ahvâl Defterleri'nde tutulmaya başlanmıştır.

Sicill-i Ahvâl Defterleri

Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı kurumlarında vazife üstlenmiş memurların görevde buldukları süreç zarfında genel durumları ve memuriyetleriyle ilgili gelişmelerden oluşan kayıtlar için *sicill-i ahvâl*² tabiri kullanılmıştır (Gazel, 2007: 204; Saraç, 2018: 233). Esasen ilk başlarda bu kayıtlar için *sicill-i ahlâk* tabiri kullanılmışsa da sonradan *sicill-i ahvâl* olarak değiştirilmiştir (Saraç, 2019: 32; Uğurlu, 2013: 9). Bu sicillerin bulunduğu defterlere ise *Sicill-i Umumi Defterleri*³ adı verilmiştir (Başaran, 2013: 78; Atam, 2018: 12). Bu kayıtlar, II. Abdülhamit döneminde devlet memurlarının daha etkin olarak kayıt altına alınıp kontrol edilmesi amacıyla Ahmed Cevdet Paşa'nın çabaları neticesinde tutulmaya başlanmıştır (Saylan, 2016: 77; Özger, 2010: 24; Okçu, Yılmaz, vd. 2010: 13; Ekinci, Asoğlu, 2018: 227). Bu doğrultuda 1879 yılında Sicill-i Ahvâl Komisyonu kurulmuştur (Sarıyıldız, 2004: 8-9).

Bu defterlerin hazırlanmasında görev alan memurların bağlı bulunduğu müessese ise *Sicill-i Ahvâl*

¹ Amasya

² Sicill-i ahvâl "memurların tercüme-i hallerinden resmîyete intikal eden hususlar" anlamına gelmektedir. Bkz. (Sarıyıldız, 2009: 134-136; Özdemir, 2019: 37).

³ Esas Künye Defterleri olarak da nitelendirilmiştir. Bkz. (Karataş, 2018: 2).

Komisyonu'dur (Deveci Bozkuş, 2020: 20; Erkartal, 2007: 12). Bu komisyon Dâhiliye Nezâretine bağlı olarak 6 Şubat 1879 tarihinde kurulmuştur (Tekdal, 2020: 86; Aktürk, 2018: 727). Komisyon 1896 yılına kadar müstakil olarak çalışmalarına devam etmiştir (Mert, 2001: 45). *Sicill-i Ahvâl Komisyonu* 24 Aralık 1896 tarihinde lağvedilmiştir (Çakaloğlu, 2004: 221; Bozkurt, 2011: 2). Daha sonra kayıtları tutan *İntihab-ı Memûrîn Komisyonu* da feshedilmiştir (Çavdar, Çelikkut, 2020: 356). Her iki komisyonun yetkiler kurulan *Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu*'na devredilmiştir (Yadi, 2021: 16; Dağdelen, 2004: 3). Bu komisyon 1908 yılına kadar faaliyetlerine devam etmiştir (Öztürk, 2022: 2481; Önder Kırıcı, Yiğit, 2011: 20-21). Lakin II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte hiçbir kuruma bağlı olmayan bu komisyon feshedilerek yerine *Sicill-i Ahvâl İdaresi* kurulmuştur (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2010: 241; Çavdar, 2019: 253). Bu idare faaliyetlerine imparatorluğun yıkılışına kadar devam etmiştir (Çetin, 2005: 93).

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1879 yılından 1909 yılına kadar tutulan kayıtlar toplamda 201 defterde toplanmıştır (Erdoğan, 2021: 122; Kütükoğlu, 1998: 142; Bal, Dağdelen, 2012: 19). Bu defterlerde ise toplamda 92.137 devlet memurunun sicil kaydı bulunmaktadır (Soyluer, 2008: 5; Gündüz, 2011a: 215; Gündüz, 2011b: 135; Yüksel, 2004: 28). Ancak bu kayıtlar arasında mükerrer bulunanların çıkarılmasıyla birlikte 51.652 memurun sicil kaydı mevcuttur (Bilirli, 2020: 21; Diloğlu, 2021: 18).

Sayıları 51.652'yi bulan bu sicil kayıtlarının her biri beş temel soru üzerinde inşa edilmiştir (Doğantekin, 2017: 98). Bunlardan ilki memuru tanımaya yönelik sualleri içermektedir (Başaran, 2018: 1-2). Şöyle ki, bu kısımda kaydı tutulan memurun ismi, pederinin ismi, mahlası, şöhreti, lâkâbı ve pederinin icra etmiş olduğu son vazifenin ne olduğuna dair sorulara cevap aranmıştır. İkinci kısımda memurun doğum tarihi ile doğum yeri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır (BOA. DH. SAİDD. MEM. 1/3). Bu tarihler hicri ve rumî olarak işlenmiştir (Yadi, 2012: 302). Üçüncü kısımda memurun eğitim durumu üzerinde durulmuştur (Kucak, 2016: 261). Bu soruya verilen cevaptan memurun hangi memlekette, hangi okullarda eğitim gördüğü ve kaç lisan bildiği hakkında bilgi edinilebilmektedir. Dördüncü kısımda sorulan suallere verilen cevapta ise memurun görev yaptığı kurumlar, üstlenmiş olduğu vazifeler, başlama ile ayrılma tarihleri ve almış olduğu maaşlar hakkında bilgiler yer almıştır. Son olarak beşinci kısımda ise memurun görevi sırasında herhangi bir yolsuzluğa veya kanunsuzluğa bulaşmış bulaşmadığı ve bulaşmış ise hakkında icra edilen muamele hakkında bilgi verilmiştir (BOA. DH. SAİDD. MEM. 1/3).

Bu sualler çerçevesinde oluşturulan sicil kayıtlarının ilk kısmı biyografisi ele alınan memur tarafından, ikinci kısmı ise bağlı bulunduğu kurumdan gelen bilgilerden

oluşturmaktadır. Şöyle ki, memurun doğum yeri, doğum tarihi, baba adı, baba mesleği, tahsili, bildiği diller gibi konular ilk kısımda yer almıştır. İkinci kısmı oluşturan terfi, nişan, azil ve emekliye ayrılma gibi hususlar ise görev yaptıkları kurumlardan gelen evraklar doğrultusunda hazırlanmıştır (Efe, 2013: 182). Hazırlanan bu kayıtlar doğrultusunda imparatorluğun birçok farklı bölgesiyle alakalı bilimsel çalışmalar yapılmıştır.⁴ Ancak

⁴ Bazı bilimsel çalışmalar için bkz., Mehmet Akgün, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Bosna Doğumlu Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa: 2017; Sıraç Aktürk, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Mıdyatlı Memurlar", *Tarih Okulu Dergisi*, 11: XXXV, 2018, s. 726-748; Şenay Atam, "Osmanlı Devleti'nde Niğdeli Gayr-i Müslim Memurlar", *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5:9, 2018, s. 211-228; Mehmet Akif Bal, İrfan Dağdelen, *Osmanlı Arşiv Belgelerindeki Trabzonlu Devlet Adamları ve Bürokratlar (1879-1909)*, Trabzon Kitaplığı, İstanbul: 2012; Mehmet Başaran, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bergama Doğumlu Memurlar (1827-1892)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVIII:1, 2013, s. 77-103; Mehmet Başaran, "Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kuşadası Doğumlu Memurlar (1826-1885)", *Çaka Bey'den Günümüze Kuşadası ve Çevresinde Türk Tarihi*, Mustafa Yıldırım, Kemal Ramazan Haykıran (ed), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları, 2018, s. 1-26; Bay, A., Eker, O. (2018), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Batumlu Osmanlı Alimleri", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 83-114; Tahir Bilirli, *Bolulu Devlet Adamları Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre*, ARK Kitapları, İstanbul: 2020; Nurgül Bozkurt, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar", *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 2011, s. 1-12; Cengiz Çakaloğlu, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti'ndeki Manisalı Mülki Amirler", *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 25, 2004, s. 221-242; Necati Çavdar, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Muşlu Memurlar (1879-1909)", *Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu (10-12 Mayıs 2018)*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019, s. 251-281; İrfan Dağdelen, *Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Ünye Doğumlu Osmanlı Devlet Adamları*, Ünyeliler Derneği Yayınları, İstanbul: 2004; Yıldız Deveci Bozkuş, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Afyonkarahisar Doğumlu Ermeni Memurlar", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6:1, 2020, s. 13-25; Halenur Diloğlu, *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Uşak Doğumlu Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2021; Rüveyde Doğantekin, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Kars Doğumlu Memurlar (1879-1909)", *Kafdağı Dergisi*, 2:2, 2017, s. 97-125; Aydın Efe, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Payaslı Memurlar", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10:23, 2013, s. 181-194; Serkan Erdoğan, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Hakkâri Doğumlu Memurlar", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XIV:1, 2021, s. 122-138; Ahmet Erkartal, *Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki Safranbolulu (Zağfiranbolulu) Memurlar (1879-1909)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007; Ahmet Ali Gazel, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar", *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32, 2007, s. 203-213; Ahmet Gündüz, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserli Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar", *History Studies*, 3:3, 2011, s. 123-145; Ahmet Gündüz, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kırşehir Doğumlu Memurlar (1879-1909)", *History Studies*, 3:1, 2011, s. 131-154; Yakup Karataş, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bayezidli Devlet Memurları", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4:1, 2018, s. 1-24; Ahmet Önder Kırıcı, İrfan Yiğit, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Çorumlu Devlet Adamları (1830-1909 yılları arası)*, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum: 2011; Ömer Kucak, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Siirt Doğumlu Gayr-i Müslim Memurlar (1879-1909)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9:47, 2016, s. 260-268; Senem Özdemir, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kozan ve Cebel-i Bereketli Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde: 2019; Yunus Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul: 2010; Yunus Özger, "Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Bayburtlu Osmanlı Devlet Memurları", *History Studies*, 7:4, 2015, s. 69-85; İbrahim Öztürk, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Devellili Memurlar", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21:4, 2022, s. 2479-2499; Hüseyin Saraç, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı'nın son Devri'nde Rizeli Devlet Adamları*, Eğitim Yayınevi, Ankara: 2019; Hüseyin Saraç, "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Bürokrasisinde İstihdam Edilen Kayseri Doğumlu Gayrimüslim Devlet Adamları (1839-1883)", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, XV:59, 2018, s. 232-260; Gülden Sariyıldız, "Sicill-i Ahvâl Defterleri", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2019, s. 134-136; Kemal Saylan, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Gümüşhane Doğumlu Memurlar Hakkında Bazı Tespitler", *Mavi Atlas Dergisi*, 7, 2016, s. 76-94; Serdar Soyluer, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Muğlalı Devlet Memurları (1879-1909)*,

Niksar Kâzası doğumlu memurlar ile ilgili litaretür taraması yapıldığında bu bağlamda bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu eskikliğin giderilmesi amacıyla Sicill-i Ahvâl Defterlerinde yapılan taramalar neticesinde on yedi memurun ismi tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından Osmanlı bürokrasisinde görev yapmış olan memurlarla ilgili tutulan kayıtlarda Niksar doğumlu devlet memurlarını tespit etmektir. Bu çerçevede sicil defterlerinde Niksar doğumlu devlet memurlarının sicil kayıtları inceleme altına alınmıştır. Bu kapsamda memurların toplumsal kökenleri, eğitim durumları, istihdam sahaları, üstlenmiş oldukları görevler ile görev süreleri, başarı karşısında almış oldukları ödüllerin neler olduğu, usulsüzlük karşısında yaptırma tabi tutuldukları cezaların neler olduğu, geçirmiş oldukları muhakeme süreçleri ile emeklilik durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

1. Memurların Biyografileri

Niksar Kâzasında doğup Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı kurumlarında görev yapmış on yedi memur mevcuttur. Bu memurlar biyografileri ve doğum tarihleri dikkate alınarak kronolojik sıraya göre ele alınmıştır. Bu bağlamda, ele alınan ilk sicil kaydı Hacı Hüseyin Hamdi Efendi'ye aittir.

1.1. Hacı Hüseyin Hamdi Efendi

Maliye Nezâreti kapıcılarından müteveffa Halil Ağa'nın oğludur. 1829 yılının ortalarında Niksar Kâzasında dünyaya gelmiştir. İlköğretimini Niksar Sıbyân Mektebinde⁵ tamamlamıştır. Türkçe okuryazar olan Hamdi Efendi, 1850 yılının mayıs ayında 21 yaşındayken 20 kuruş aylık ücretle askeriyede istihdam edilmiştir. 13 Mart 1851 tarihinde 35 kuruş aylık ücretle Bölük Eminliğine, 26 Aralık 1851 tarihinde 50 kuruş maaşla baş çavuşluğa terfi ettirilmiştir. 20 Ocak 1855 tarihinde maaşı 250 kuruşa yükseltilmiştir. Teğmen olarak 12 sene boyunca askeriyede hizmet vermiştir. Kırım Muharebesi'nde göstermiş olduğu başarıdan dolayı madalyayla ödüllendirilerek İngiliz nişanı almıştır. 13 Mayıs 1862 tarihinde 350 kuruş aylıkla Rüşûmât Emanetinde muhasebe kalemine getirilmiştir. 14 Mart 1864 tarihinde maaşı 500 kuruşa çıkarılmıştır. 18 Eylül 1866'da 1.500 kuruş maaş karşılığında Samsun Rüşûmât Müdüriyetine tayin edilerek baş kâtiplik vazifesini icra

Muğla Belediyesi Yayınları, Muğla: 2008; Danyal Tekdal, "Osmanlı Taşrasında Görevli Memurları Durumuna Dair Bir Örnek: Sicill-i Ahvâl Kayıtları Işığında Malatya Doğumlu Memurlar", *Tarih Okulu Dergisi*, 13:XLIV, 2020, s. 83-128; Ümmühan Uğurlu, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tokatlı Devlet Memurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat: 2013; Ahmet Yadi, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ordu Doğumlu Memurlar", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3:6, 2012, s. 300-312; Ahmet Yadi, *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Giresunlu Memurlar (1879-1909)*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul: 2021; Ayhan Yüksel, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar (1879-1909)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul: 2004.

⁵ Osmanlı döneminde Daru't-ta'lim, Taş Mektep, Mahalle Mektebi veya Sıbyân Mektebi adı verilmiştir. İlköğretim düzeyinde yaygın eğitim veren kurumlardır. 1924 yılına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bkz. (Çelik, 2007: 126; Gökmen, 2006: 150).

etmiştir. 13 Mart 1867 tarihinde ise maaşı 1.400 kuruşa düşürülmüştür. 21 Şubat 1871'de Sandık Eminliğinde meydana gelen eksikten dolayı görevden ayrılmıştır. Ancak daha sonra 1874 yılının ortasında 900 kuruş aylıkla İstanbul Duhan İnhisar Nezâretinde yoklama ve imalat kalemi kitâbetinde vazife üstlenmiştir (BOA. DH. SAİDd. 56/63).

Fakat 1879 yılının sonunda nezâretin lâğvıyla birlikte açıkta kalmıştır. 24 Nisan 1877 tarihinde 1.250 kuruş maaş karşılığında İşkodra Rüşûmât Nezâreti muavinliğine atanmıştır. 1878 yılının temmuz ayına kadar burada vazife icra etmiştir. Muavinliğin lâğvedilmesiyle birlikte 19 Nisan 1879 tarihinde 1.500 kuruş aylıkla Diyarbakır Rüşûmât Nezâretinde baş muhasebeci olarak görevlendirilmiştir. 12 Eylül 1879 tarihinde maaşı 1.250 kuruşa düşürülmüştür. 13 Şubat 1880'de Mamuretül'âziz Rüşûmât Müdüriyetinde görev aldıktan sonra 14 Nisan 1881'de görevinden istifa etmiştir. 2 Aralık 1881 tarihinde 900 kuruş aylıkla Dedeğaç Rüşûmât Müdüriyetine tayin edilmiştir. 6 Şubat 1882 tarihinde 1.125 kuruş maaşla Kudüs Düyûn-u Umûmiye Müdüriyetine terfi ettirilmiştir. Reji Şirketi'nin⁶ kurulmasıyla birlikte 9 Nisan 1884 tarihinde maaşı 1.000 kuruşa düşürülmüştür. Ancak 15 Ağustos 1886 tarihinde maaşı 1.200 kuruşa yükseltilmiştir. 26 Kasım 1889'da üçüncü dereceden rütbe ile ödüllendirilmiştir. 25 Ocak 1890'da ise Şam Düyûn-u Umûmiye Müdürlüğüne memur olarak atanmıştır. Vazife üstlenmiş olduğu ilgili kurumlarda tutulan kayıtlarda herhangi bir muhakeme süreci geçirmediği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 56/63).

1.2. Hafız Abdullah Efendi

Dervişzade Memiş Efendi'nin oğlu olarak 1839 yılında Niksar'da dünyaya gelmiştir. Niksar Sıbyân Mektebinde eğitim gördükten sonra bir müddet kâzada bulunan medresede eğitim almıştır. Medresede sarf ve nahiv⁷ ile hesap alanında eğitim almıştır. Türkçe okuryazar olan Abdullah Efendi, 1864'te 25 yaşındayken 750 kuruş aylıkla Biga Müdüriyetine memur olarak tayin edilmiştir. Bu görevinden 30 Ocak 1867 tarihinde istifa ettikten sonra 13 Ağustos 1867'de 1.250 kuruş maaş karşılığında Bandırma Müdüriyetine tayin edilmiştir. 12 Şubat 1872 tarihinde görevden ayrıldıktan 10 gün sonra 750 kuruş maaşla Aydıncık Müdüriyetine tayin edilmiştir. Üç sene on buçuk ay görev yaptıktan sonra Çal Kaymakamlığına memur olarak atanmıştır. Lakin daha sonra bu görevden istifa etmiştir. 1876 yılının şubat ayında 1.800 kuruş aylık ücretle Keşan Kaymakamlığına tayin edilmiştir. 14 Ocak 1877 tarihinde buradaki görevi sona ermiştir. Daha sonra ise 5 Şubat 1878'de 700 kuruş aylık ücretle Balya Müdüriyetinde müdür olarak görevlendirilmiştir. 14 Mart

⁶ Osmanlı'da tütünü denetlemek amacıyla İstanbul, Viyana ve Berlin merkezli üç bankanın ortaklığıyla 14 Mayıs 1883'te kurulan çokuluslu yabancı sermayedir. 1925'e kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Bkz. (Eldem, 1994: 76-77; Aksoy, 2018: 66).

⁷ Arapça gramer dersleridir. Bkz. (Bölükbaşı, 2021: 929).

1879'da 700 kuruş maaşla Gönen Müdüriyetinde memur olarak vazifelendirilmiştir (BOA.DH. SAİDd.10/843).

28 Şubat 1884 tarihinde 480 kuruş aylık maaşla Paşaliman Müdüriyetine atanmıştır. 12 Aralık 1884 tarihinde görevinden istifa ettikten sonra 27 Mart 1885'te 536 kuruş maaşla Emirali Müdüriyetinde memur olarak görevlendirilmiştir. Fakat 8 ay sonra görevinden istifa etmiştir. 26 Kasım 1887 tarihinde 250 kuruş aylıkla Siverek Kaymakamlığına tayin edilmiştir. Görevinde göstermiş olduğu başarıdan dolayı terfi ettirilmesi için uygun bir makâmın şimdilik bulunmaması gerekçesiyle ödüllendirme yapılamamıştır. 25 Şubat 1891 tarihine gelindiğinde ise görevden azledilmiştir. Daha sonra 1.250 kuruş aylık ücretle Midyat Kaymakamlığına vekâletçe tayin edilmişse de 13 Ağustos 1889'da asaleti tasdik edilmiştir. 3 Eylül 1889 tarihinde üçüncü dereceden rütbe ile ödüllendirilmiştir. 6 Mart 1890 tarihinde Lice Kaymakamlığına atanmıştır. Fakat 4 Nisan 1892'de görevini yerine getirmekte yetersiz kalmasına dair yapılan şikâyetler üzerine görevden azledilmiştir. Daha önce Siverek, Midyat, Lice ve Diyarbakır'da icra etmiş olduğu görevleri layıkıyla yerine getirdiğine dair evrakın Şûrâ-yî Devlet'e iletilmesi üzerine Şûrâ-yî Devlet tarafından konu hakkında araştırma yapılmıştır. Sonuç olarak Lice Kaymakamlığındaki görevinde yetersiz kalması memuriyet açısından yetersiz olarak görülmesi için yeterli bir neden olmayacağı belirtilerek sınıfı dâhilinde bir memuriyette istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu karar doğrultusunda 27 Ocak 1893 tarihinde 625 kuruş maaş bağlanmış, 23 Ocak 1895 tarihinde ise Edirne Vilâyetine bağlı olan Mürefte Kaymakamlığına tayin edilmiştir (BOA.DH. SAİDd.10/843).

Bu görevi sırasında 1.250 kuruş maaş almıştır. 4 Kasım 1896'da ise 1.093 kuruş maaşla Mut Kaymakamlığına nakledilmiştir. Bu memurluğa nakledilmesinde Mürefte Kâzasında almış olduğu ücretin fazla görülmesinden dolayı şikâyetlerin meydana gelmesine neden olmuştur. Bu memuriyette göstermiş olduğu başarıdan dolayı ödüllendirilerek terfi edilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda 2 Ocak 1901 tarihinde Anamur Kaymakamlığına 1.093 buçuk aylıkla tayin edilmiştir. Mut Kaymakamlığında bulunmuş olduğu süreç zarfından herhangi bir yasadışı girişimde bulunmadığı gibi zimmetinde de paranın olmadığına dair İçel İli Sancağı Meclis-i İdaresi evrak düzenlemiştir. Ancak denetimi altında bulunan vergileri toplamaktaki vazifesini yerine layıkıyla getirememesinden dolayı yapılan şikâyetler üzerine Dâhiliye Nezâreti ile Memuriyeti Mülkiye Komisyonunun kararı doğrultusunda 14 Mayıs 1901 tarihinde görevden alınmıştır. Ancak gerek daha önceki memuriyetleri gerekse Anamur Kâzasındaki memuriyeti sürecinde görevini layıkıyla yapmaya çalıştığı ve Anamur Kaymakamlığındayken savaş tazminatını toplamakta

başarı gösterememesi memuriyetine engel olmadığı kararı Dâhiliye Nezâreti tarafından alınmıştır. Bu karar doğrultusunda 18 Mart 1902'de 546 kuruş maaş bağlanmıştır (BOA.DH. SAİDd.10/843).

1.3. Mustafa Zihni Efendi

Askeriyeden müteveffa Hacı Mehmed Efendi'nin oğlu olarak 25 Mart 1844 tarihinde Niksar'da doğmuştur. Sıbyân Mektebinde ve Medresede eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. 1858 yılının ortalarına doğru 15 yaşındayken Canik Sancağı Mâl Kalemine mülzametle atanmıştır. 14 Nisan 1863 tarihinde 100 kuruş maaşla Samsun Rüsümât Nezâreti muhasebe kaleminde memur olarak istihdam edilmiştir. 21 Eylül 1863 tarihinde maaşı 125 kuruşa çıkarılmıştır. Mustafa Zihni Efendi, 11 Ağustos 1864'te 325 kuruş maaşla Samsun Rüsümât Nezâretinde üçüncü kalem memurluğuna atanmıştır. 13 Temmuz 1868 tarihinde görevinin sona ermesiyle birlikte açıkta kalmıştır. 15 Ağustos 1868 tarihinde ise Yozgat Rüsümât Nezâreti muhasebe kalemine 500 kuruş maaşla ataması yapılmıştır. 22 Şubat 1875 tarihinde 950 kuruş maaş karşılığında orgeneralliğe terfi ettirilmiştir. 26 Şubat'ta ise maaşı 1.000 kuruşa çıkartılmıştır. Lakin 12 Eylül 1879'da maaşı önce 900 kuruşa daha sonra 750 kuruşa düşürülmüş olsa da tekrar 900 kuruşa çıkarılmıştır. 13 Mart 1885 tarihinde 1.500 kuruş aylıkla baş kitâbet memurluğuna tayin edilmiştir. Bu görevi icra ederken nezâretin Ankara'ya taşınması üzerine vazifesini Ankara'da 14 Ocak 1887 tarihine kadar ifa etmiştir. Bu tarihten sonra ise Bursa Düyûn-u Umûmiye Nezâretinde⁸ muhasebe kâtibi olarak görevlendirilmiştir. Buradaki görevini başarılı şekilde yürütmesinden dolayı 14 Ekim 1889 tarihinde maaşı 1.600 kuruşa çıkartılmıştır (BOA.DH. SAİDd. 61/203).

1.4. Vanlızade Abdullah Avni Efendi

Süleyman Ağa'nın oğlu olarak 1847 yılında Niksar'da dünyaya gelmiştir. 38 yaşında, uzun boylu, ela gözlü ve kumral sakallıdır. Niksar'a bağlı Kazancı mahallesinde 5 numaralı hanede ikâmet etmiştir. Süleyman Ağa, Çermik nüfusuna kayıtlı olmakla birlikte 1868 yılında vefat etmiştir. Abdullah Avni Efendi, Niksar Sıbyân Mektebinde eğitim görmüştür. Arapça ve hat dersleri alarak icazetname almaya hak kazanmıştır. 1866 yılında İstanbul'da Fatih Sultan Mehmet Han tarafından yaptırılmış olan medresede müderris olan Ali Efendi'den eğitim almıştır. Türkçe, Arapça ve Farsça okuryazardır. 1874 yılında Mekteb-i Mülkiyede⁹ eğitime başlamıştır. Yapılan üçüncü ve ikinci sınıf imtihanlarında başarı elde

⁸ İdare, Düyûn-ı Umûmiyye-i Osmaniye Varidat-ı Muhassasa İdaresi adıyla 1881'de alacaklı dış devletlerin borçları için kurulmuştur. Bkz. (Pamuk, 1984: 29-31; Yavuz, 2017: 17; Novıçev, 1979: 21-22).

⁹ 1859'da kurulan bu okullar 1859 ile 1877 yılları arasında kendisine özgü bir tür idâdi okul vazifesini görmüştür. Mekteb-i Fünûn'u Mülkiye adı ile nitelendirilen bu kurum II. Abdülhamit döneminde yüksek okul statüsüne sahip olarak Mekteb-i Mülkiye-i Şahane adını almıştır. II. Abdülhamit döneminden sonra tekrar Mekteb-i Mülkiye olarak isimlendirilmiştir. Bkz. (Toprak, 2021: 5-6. Akyıldız, 2019: 238-240).

ettikten sonra 27 Haziran 1877 tarihinde bir müddet İstanbul dışına çıkıp İstanbul'a geldikten sonra aynı mektepten diploma almıştır (BOA. DH. SAİDd. MEM. 1/3).

Diplomayı aldığı yıl içerisinde 30 yaşındayken 22 Haziran 1877 tarihinde Niksar'da vazife üstlenmiştir. Aylık 500 kuruş ücretle Niksar Aşar Riyasetinde kâtiplik görevini icra etmiştir. Burada yedi ay görev yapmıştır. Yedi aylık süreç zarfında toplamda 3.900 kuruş ücret almıştır. Bölgedeki aşar ihalesinin iptal edilmesi üzerine bir müddet açıkta kaldıktan sonra 13 Temmuz 1881'de Bingazi valisi Hacı Ali Kemal Paşa'nın talebi doğrultusunda Bingazi Rüsûmât Nezâretinde evrak sicil memurluğuna atanmıştır. Aylık 250 kuruş maaş alan Abdullah Efendi burada on ay vazife icra etmiştir. Bu vazifesi müddetince toplamda 2.500 kuruş ücret almıştır. Daha sonra Bingazi Vilâyetinde aylık 300 kuruş ücretle Bingazi Tütün Fabrikası memurluğuna nakledilmiştir. On üç ay hizmet veren Abdullah Efendi toplamda 3.900 kuruş maaş almıştır. 23 Temmuz 1882 tarihinde görevinden istifa ederek İstanbul'a geri dönmüştür. İki ay açıkta kaldıktan sonra 29 Eylül 1882'de 100 kuruş maaş karşılığında İstanbul Rüsûm-î Sitte Nezâretinde¹⁰ muhasebe kalemi mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Bir sene beş gün bu vazifeyi icra ettikten sonra toplamda 1.217 kuruş ücret almıştır. 14 Eylül 1883 tarihinde Samsun Düyûn-u Umûmiye İdaresi'ne başvuruda bulunmuştur. Bu müracaat aynı yılın ekim ayının on ikisinde neticelenerek Samsun Düyûn-u Umûmiye İdaresi'ne bağlı olan tuz ambar memurluğuna aylık 400 kuruş maaşla ataması yapılmıştır. Bir sene sonra ise maaşına 50 kuruş daha zam getirilerek aylık ücreti 450 kuruşa çıkarılmıştır. Toplamda bir sene on ay görev ifa etmiştir. Bu görevi sürecinde toplamda 3.900 kuruş ücret tahsil etmiştir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 1/3).

Tuz ambarında görev icra ettiği esnada kış şartlarından dolayı tuzların yağmurdan korunması amacıyla biranda çekilmiştir. Bu bırandadan dolayı ambarında bulunan tuzda % 5 buçuk oranında eksilme olmuştur. Meydana gelen bu eksiklikten dolayı hakkında dava açılmıştır. Her ne kadar bu konuda beraat etmiş ise de görev yeri değiştirilerek 27 Temmuz 1893 tarihinde 125 kuruş maaşla Biga Nüfus Dairesine Ali Kâmil Efendi'nin yerine kâtip olarak tayin edilmiştir. Bu görevi sırasında da daha önce meydana gelen eksik tuz meselesinden dolayı ifadesi sorulmuş kendisi de bugüne kadar zimmetinde para olmadığını ve herhangi bir rütbe veya nişanla da ödüllendirilmediğini ifade etmiştir. Ayrıca olayla ilgili Samsun Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nden yazılan evrakta bugüne kadar yasadışı işe girişmediğine ceza dâhi almadığına ve üstlenmiş olduğu görevi başarıyla yerine getirdiği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 1/3).

¹⁰ İmparatorluğun iç borçlarını ödemek amacıyla Galata Bankerleri tarafından 22 Kasım 1879 tarihinde kurulmuştur. İdare 20 Aralık 1881 tarihine kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Bkz. (BOA. A.) DVN. MKL. 18/9; BOA. HR. İD. 90/50; Yiğit, 1989: 86-87; Şahin, 2001: 68).

1.5. Ahmed Hulusi Efendi

Tüccardan Niksarlı Hacı Ramazan Efendi'nin oğlu olarak 1855'te Niksar'da doğmuştur. Niksar'da eğitimine başlayan Ahmed Hulusi Efendi, İslam dini alanında dersler görmüştür. Medresede eğitim almıştır. Arapça ve Farsça eğitim tahsil etmiştir. Türkçe okuryazardır. 27 Kasım 1880 tarihinde 26 yaşındayken 400 kuruş maaşla Yenikapı Aşar Memuriyetinde istihdam edilmiştir. 1881'de aynı kâzada 450 kuruş maaşla aşar birinci ketâbetinde istihdam edilmiştir. 1881 yılının sonuna doğru bu görevden istifa etmiştir. Aralık 1881'de ise 400 kuruş maaşla tekrar Yenikapı Aşar Memuriyetinde istihdam olunmuştur. 15 Nisan 1882 tarihinde 750 kuruş maaşla İstanbul Ağnam Müfettişliğine tayin edilmiştir. 1883 yılı mayıs ayı içerisinde 500 kuruş maaş karşılığında Eminönü Aşar Memuriyetinde istihdam edilmiştir. 12 Mart 1883 tarihine kadar bu vazifeyi icra etmiştir. Aynı memuriyette 18 Nisan 1883 tarihine kadar Ağnam Tediye Müfettişliği görevini üstlenmiştir. Eminönü Aşar Memuriyetindeki görevi 24 Aralık 1883'e kadar devam etmiştir. 12 Mart 1884 tarihinde ise 450 kuruş maaşla Eminönü Karamürsel Muharrirliğine tayin edilmiştir. 26 Nisan 1884'te 775 kuruş ücretle Ağnam Tediye Müfettişliğiyle görevlendirilmiştir. 13 Ağustos 1884'te 600 kuruş maaşla Akyüz Aşar Memuriyetine tayin edilmiştir. 2 Mart 1886'da memuriyetin lâğvıyla açıkta kalmıştır. Ancak daha sonra Akyüz Mâl Müdürlüğüne 460 kuruş maaşla atanmıştır. Görevi sırasında göstermiş olduğu başarıdan dolayı maaşı 800 kuruşa çıkarılmıştır (BOA. DH. SAİDd. 75/63).

Ahmed Hulusi Efendi'nin yolsuzluk yaptığına dair dile getirilen şikâyet üzerine 1 Ağustos 1895 tarihinde işten el çekirilmiştir. Bölge idaresi tarafından Ahmed Hulusi Efendi, muavini Abdullah Efendi ile kaymakamlıkta nüfus memuru olarak görev icra eden Behçet Efendi hakkında tahkikat süreci başlatılmıştır. Hazine parasını zimmetlerine geçirmekle suçlanan bu kişilerin tahkikat süreci Şûrâ-yî Devlet'e havale edilmiştir. Şûrâ-yî Devlet tarafından yapılan tahkikat neticesinde tarafların yolsuzluk yaptıklarına dair karar alınmıştır. Şöyle ki, Taşkebir Nâhiyesi tahsisat vergisinden 38.000 kuruş eksik çıktığı tespit edilmiştir. Arazi üzerine izinsiz yapı inşasına izin verildiği saptanmıştır. Ahmed Hulusi Efendi'nin yetkisi altında bulunan 500 kile Arpa eksik çıkmıştır. Akyüz ve Düziçi bölgelerindeki vergilerin toplanması görevi sırasında bölge ahalisinden kanunsuz para topladığı kararlaştırılmıştır. Akyüz Kâzasında İbrahim Efendi adında birinin vergi toplaması için sevk edilmesinin kanunsuz olduğu saptanmıştır. Her sene kâzada 15.000 ile 20.000 arasında değişen miktar kayıtlara 1.000 kuruş olarak girilmiş ve geri kalan miktar ise aralarında taksim edilmiştir. Ayrıca Kürt Ömer adındaki şahısla birlikte 40.000 ile 50.000 arasında değişen aşarı kayıtlara geçirmeden alması ve ahalden kanuna aykırı olarak akçe toplaması gibi suçların sabit görülmesi üzerine Mâl Müdürü Ahmed Hulusi Efendi ve

diğer ismi geçen memurlar görevden azledilmiştir. Azledilmesine itirazlarda bulunmuşsa da yürütülen tahkikat neticesinde eksik olarak belirlenecek miktarında kendisi ve kefillerinden tahsil edilmesi üzerine Sandık Emni Halil Efendi'nin talebi üzerine tahkikat süreci yeniden başlatılmıştır. Bu doğrultuda Ahmed Hulusi Efendi suçlu bulunarak 13 Şubat 1902 tarihinde görevinden azledilmiştir. Ancak eksik olan miktarın ne yönde karşılanacağına dair alınan karara ulaşılammıştır (BOA. DH. SAİDd. 75/63).

1.6. Emrullah Rıza Efendi

İsmail Ağa'nın oğlu olarak 1859/1860 yılında Niksar'da dünyaya gelmiştir. Mekteb-i İptidâiye¹¹ ile rüştiyede eğitim görerek diplomasını almıştır. Türkçe okuryazardır. 1876/1877 yılında 17 yaşındayken Niksar Tahrirat Kalemine mülâzemetle¹² atanmıştır. 13 Ağustos 1883'te 195 kuruş maaşla Niksar Sandık Eminliğine tayin edilmiştir. 13 Ağustos 1885 tarihinde ise buradaki görevi sona ererek dört yıl açıkta kalmıştır. 8 Ekim 1890'da Canik Sancağı Defter-i Hâkanî Kalemının ikinci kâtipliğine 188 kuruş maaşla atanmıştır. 18 Ocak 1893'te ise Samsun Tabur Kitâbetine tayin edilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 51/115).

1.7. Ahmed Şakir Efendi

Ahmed Zeki Efendi'nin oğlu olarak 1859 yılında Niksar'da doğmuştur. Niksar Sıbyân Mektebinde fen ilimleri gördükten sonra Niksar Rüştiyesinde eğitimine devam etmiştir. 13 Ağustos 1875 tarihinde diplomasını alarak İstanbul'a gitmiştir. Burada Ödemişli Mustafa Fahri Efendi'den fen ilimleri alanında ders almanın yanı sıra Arapça eğitimi tahsil etmiştir. 19 Şubat 1886 tarihinde icazetname alarak İstanbul Rüştiyesinden orta derecede diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. 21 Ekim 1886'da 380 kuruş maaş karşılığında İstanbul Rüştiyesinde ikinci öğretmen sıfatıyla ataması yapılmıştır. 3 Mart 1887 tarihine kadar bu görevi icra etmiştir. 27 Eylül 1887 tarihinde 480 kuruş maaşla Edirne Rüştiyesinde muallim olarak görevlendirilmiştir. 13 Mart 1897'de ise maaşı 400 kuruş daha arttırılmıştır. 7 Ekim 1897 tarihinde 500 kuruş aylıkla Canik'e bağlı bir kâzada bulunan Mekteb-i Rüştiyesinde öğretmen vekilliği vazifesini üstlenmiştir. 2 Eylül 1898 tarihine kadar bu görevi icra etmiştir. İstifa ettikten sonra tekrar İstanbul'a gelerek burada 14 Kasım 1898'de 400 kuruş maaş karşılığında mübaşirlik vazifesine tayin edilmiştir. 27 Ağustos 1901 tarihinde Edirne Reji Nezâretine atanmıştır (BOA. DH. SAİDd. 125/359).

¹¹ İlköğretim düzeyinde eğitim veren Sıbyân Mektepleri 1869 yılında ıslah edilerek Maarif Nezâreti'ne bağlı olanlara İptidâi Mektep adı verilmeye başlanmıştır. Elif Ba, Kur'an-ı Azimüşşan, tecvid, ilmihal, ahlâk, Sarf-ı Osmani, hesap ve hüsn-ı hat derslerinin verildiği mekteplerde eğitim iki yıl sürmekle birlikte 1869 yılından sonra bu eğitim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Bkz. (Palalı, 2021: 88; Buluç, 1997: 39; Solak, 2014: 115).

¹² Memur adaylarının mesleki stajları ve görev bekleme süreleri için kullanılan terimdir. Bkz. (Akgün, 2017: 31).

1.8. Mehmed Halid Efendi

Niksarlı Uzunoğlu müteveffa Hafız Abdullah Efendi'nin oğlu olarak 26 Ocak 1860 tarihinde Niksar'da doğmuştur. Niksar Sıbyân Mektebinde ilkokul eğitimini aldıktan sonra Niksar Rüştiyesine kayıt yaptırmıştır. Burada Arapça ve Farsça dersler almıştır. Türkçe okuryazardır. Mezun olduktan sonra 13 Ağustos 1888'de 300 kuruş maaşla Niksar Reji Memurluğunda muvakkat kol kâtipliğine tayin edilmiştir. Niksar Reji Memurluğundaki görevi 28 Ocak 1889 tarihinde son bulmuştur. 1 Ağustos 1890'da yine aynı memurluk bünyesinde Reji muhafaza kolculuğuna¹³ 120 kuruş maaş karşılığında atanmıştır. Buradaki görevi 20 Mart 1892 tarihinde son bulmuştur. 28 Aralık 1892'de 150 kuruş aylıkla Niksar Düyûn-u Umûmiye¹⁴ Memurluğunda piyade kolcusu olarak görev üstlenmiştir. 14 Ağustos 1900 tarihinde ise Tokat Düyûn-u Umûmiye Müdürlüğünde vezin kâtipliğine nakledilmiştir. 26 Kasım 1900 tarihinde maaşı 200 kuruşa çıkarılmıştır. Sivas Düyûn-u Umûmiye İdaresi, Niksar Reji Memurluğu ve Niksar Düyûn-u Umûmiye Memurluğu tarafından tutulan kayıtlarda üstlenmiş olduğu vazifeleri layıkıyla yerine getirdiği, herhangi bir yasadışı işe karışmadığı ve görevinin sona ermesiyle birlikte zimmetinde paranın çıkmadığına dair bilgiler aktarılmıştır (BOA. DH. SAİDd. 117/249).

1.9. Şerif Efendizade Mehmed Mahir Efendi

Müteveffa Ahmed Zeki Efendi'nin oğlu olarak Niksar'da 15 Şubat 1863 tarihinde doğmuştur. Uzun boylu ve ela gözlüdür. Niksar'a bağlı Taşmektep mahallesinde 87 numaralı hanede ikâmet etmiştir. Niksar Sıbyân Mektebinde eğitimine başlamıştır. 10 yaşındayken Sıbyân Mektebindeki eğitimini tamamlayarak 13 Haziran 1872 tarihinde Niksar Rüştiyesinde eğitime başlamıştır. Üç sene boyunca Arapça, Farsça ve Türkçe eğitiminin yanı sıra tarih, coğrafya, hesap bilimi ve fen ilimleri alanında eğitim almıştır. Türkçe okuryazardır. 14 Ağustos 1875 tarihinde rüştiyenin birinci sınıfında gördüğü eğitimini bitirerek diplomasını almıştır (BOA. DH. SAİDd. 105/375).

Niksar Ziraat Bankası Şubesinde birinci sınıf memuru olarak 30 Ekim 1892 tarihinde istihdam edilmiştir. Yirmi sekiz ay beş gün şubede görev icra ettikten sonra 8 Şubat 1894 tarihinde 65 kuruş maaşla Niksar Belediyesinde göreve başlamıştır. Belediyede iki sene on ay görev icra ettikten sonra 3 Şubat 1898 tarihinde Ömer Tahir Efendi'nin yerine 250 kuruş aylıkla Niksar Nüfus Dairesinde memur olarak görevlendirilmiştir. Belediyedeki görevi süresince toplamda 2.210 kuruş para almıştır. Göreve başlayınca daireye ait olan 12.000 kuruş

¹³ 29 Eylül 1889 tarihinden itibaren şirketin kolluk kuvveti olarak görev yapan kolcuların Fransızcadaki karşılığı coldji olarak nitelendirilmiştir. Bkz. (Georgeon, 2016: 180; BOA. HR. HMS. İŞO. 166/20; Dictionnaire, 1886: 135; BOA. Y. EE. KP. 41/4019).

¹⁴ Genel borçlar anlamına gelmektedir. Bkz. (Pirimoğlu, 1982: 1; Kuruca, 2011: 79).

kuruşu devralmıştır. Aynı gün belediye'deki görevinden istifa etmiştir. Mehmed Efendi'nin görev icra ettiği kurumlar tarafından hakkında tutulan kayıtlarda bugüne kadar üstlenmiş olduğu görevleri hakkıyla yerine getirdiği, herhangi bir yasadışı suça karışmadığı, zimmetinde paranın olmadığı belirtilmiştir. Nüfus Dairesinde görevini icra ederken göstermiş olduğu başarıdan dolayı 13 Kasım 1899 tarihinde üçüncü dereceden rütbe ile ödüllendirilmiştir. 4 Aralık 1901 tarihinde ise dördüncü dereceden rütbe ile mecdi nişanı verilmiştir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 29/6).

1.10. Salih Efendi

Niksar Müftüsü müteveffa Hacı Osman Efendi'nin oğlu olarak 1867 yılında Niksar'da dünyaya gelmiştir. Niksar Sıbyân Mektebinde eğitim gördükten sonra Niksar Rüştüyesinde iki sene kadar ders görmüştür. Türkçe okuryazardır. 21 Temmuz 1901 tarihinde 150 kuruş maaşla Niksar Kâzası Piyade Tahsildarlığına tayin edilmiştir. 14 Eylül 1902'de 300 kuruş maaş karşılığında Üçüncü Daire Süvari Tahsildarlığı vazifesine getirilmiştir. Niksar Kaymakamlığı, Niksar Mâl Müdürlüğü ve Tokat Mutasarrıflığı tarafından Maliye Nezâretine iletilen bilgilerde bu gibi görevleri layıkıyla yerine getirdiği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 162/87).

1.11. Süleyman Şevki Efendi

Müteveffa Ahmed Ağa'nın oğludur. 1871'de Niksar'da doğmuştur. Sıbyân Mektebinde eğitim gördükten sonra Rüştüyede¹⁵ genel ilimlerin yanı sıra fen dersleri de almıştır. Buradaki eğitim sürecini tamamlayarak diploma almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. 17 Ağustos 1894 tarihinde 60 kuruş maaşla Niksar Belediye Kâtipliği ile Sandık Eminliğine getirilmiştir. Buradaki görevinin son bulması üzerine 29 ay 25 gün sonra 13 Nisan 1897 tarihinde mülâzemetle Niksar Kâzası Nüfus Dairesi kalemlğine tayin edilmiştir. Daha sonra ise 19 Şubat 1899 tarihinde 125 kuruş aylık ücretle Niksar Nüfus Dairesinde kâtip olarak atanmıştır. Niksar Nüfus Dairesi ve Sivas Vilâyeti Sicill-i Ahvâl Komisyonu tarafından Dâhiliye Nezâretine iletilen evrakta üstlenmiş olduğu vazifeleri layıkıyla icra ettiği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 114/325).

1.12. Ohannes Efendi

Müteveffa Agop Efendi'nin oğlu olarak 1872 yılında Niksar'da doğmuştur. Ermeni olması hasebiyle Niksar Kâzasında bulunan Ermeni Mekteb-i İbtidâisinde eğitimine başlamıştır. İlmiye sınıfına yönelik almış olduğu eğitimden sonra Niksar Mekteb-i Rüştüyesine kaydını yaptırmıştır. Burada da eğitimini başarıyla tamamlayarak 5 Temmuz 1887 tarihinde diplomasını almıştır. Aynı yıl içerisinde Niksar Bidayet Mahkemesinde mülâzemetle kalemlik görevine

¹⁵ II. Mahmut döneminde eğitim alanında yapılan yenilikler neticesinde Sıbyân Mekteplerinden mezun olan öğrencilerin yükseköğretime hazırlanması amacıyla 1839 yılında kurulmuştur. İlk başlarda sınıf-ı sani ancak daha sonra rüşdiyye adını alan bu eğitim kurumlarından mezun olanlar memur veya öğretmen olabilmektedirler. Bkz. (Bilirli, 2021: 3838; Altı, 2021: 144).

başlamıştır. Bir müddet burada görev yaptıktan sonra 13 Şubat 1896 tarihinde 250 kuruş aylık ücretle Sivas Vilâyeti Polis memurluğuna tayin edilmiştir. Buradaki görevine 1909 yılına kadar devam etmiştir. 17 Kasım 1909 tarihinde 500 kuruş maaş karşılığında Sivas Vilâyetinde komiser muavinliğine terfi ettirilmiştir. Gerek Niksar Bidayet Mahkemesinde, gerekse Sivas Vilâyeti Polis Memurluğu görevi sırasında tutulan kayıtlarda herhangi bir yasadışı yola başvurmamışına dair bilgiler 25 Ekim 1911 tarihinde kayıt altına alınmıştır (BOA. DH. SAİDd. 186/23).

1.13. Mustafa Kemal Efendi

Nakibzade Hacı Hafız Abdurrahim Efendi'nin oğlu olarak 1875 yılında Niksar Kâzasında dünyaya gelmiştir. Niksar Mekteb-i İptidaiyye ve Niksar Rüştüyesinde eğitimini tamamlamıştır. 2 Haziran 1886 tarihinde eğitimini başarılı şekilde tamamlayarak diplomasını almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. 10 Eylül 1905 tarihinde 250 kuruş aylık ücretle Kastamonu'ya bağlı Tosya Kâzası Nüfus Dairesine tayin olunmuştur. Kastamonu Valiliği tarafından kayıt altına alınan bilgilerde bu görevi sırasında herhangi bir yasadışı girişiminin olmadığı belirtilerek vazifesini layıkıyla yerine getirdiği aktarılmıştır (BOA. DH. SAİDd. 168/159).

1.14. İsmail Hakkı Efendi

Niksar ahalisinden Hacı Osman Efendi'nin oğludur. 1880 yılında Niksar'da doğmuştur. Niksar Mekteb-i İbtidâisinden sonra Niksar Rüştüyesine kayıt yaptırmıştır. Eğitim sürecini bitirerek diplomasını almaya hak kazanmıştır. Dönemin âlimi olan Hacı Beşir Ağa'dan Arapça ve Molla Hacı'dan ise Farsça dersleri alanında eğitim tahsil etmiştir. 14 Eylül 1902 tarihinde aylık 400 kuruş maaş karşılığında Limni Sancak Süvari Tahsildarlığına tayin edilmiştir. Mutasarrıflık tarafından 14 Mart 1903 tarihinde Maliye Nezâretine yazılan evrakta bu görevi layıkıyla yerine getirdiği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 134/489).

1.15. Abdurrahman Rahmi Bey

Niksar ahalisi tarafından Traşlızade olarak tanınan Ali Bey'in oğludur. 2 Haziran 1882 tarihinde Niksar'da doğmuştur. Musul Mekteb-i İbtidâiyyesi ile Adana Mekteb-i İbtidâiyyesinde eğitim almıştır. Daha sonra ise Bayezid Rüştüyesinde dini ilimlerin yanı sıra fen ilimleri alanında eğitim tahsil etmiştir. Başarılı şekilde eğitim sürecini tamamlayarak yüksek derece ile diploma sahibi olmuştur. Türkçe okuryazardır. 24 Ağustos 1898 tarihinde Şûrâ-yî Devlet Fihrist Odasında göreve başlamıştır. 15 Kasım 1898 tarihinde ise Şûrâ-yî Devlet Mazbata Odasına nakledilmiştir. Buradaki görevi için aylık 20 kuruş maaş tahsis edilmiştir. Şûrâ-yî Devlet Baş Kitâbetine yazılan evrakta Şûrâ-yî Devlet Fihrist Odasındaki görevi sırasında iyi niyetle vazifesini icra ettiği belirtilmiştir. Memuriyetinde göstermiş olduğu bu başarıdan dolayı 29 Haziran 1899 tarihinde maaşı 40 kuruşa, 1 Ocak 1900'da

50 kuruşa, 16 Mart 1900'da 100 kuruşa ve son olarak 28 Haziran 1900'da 120 kuruşa çıkartılmıştır. Böylece 20 kuruş aylık ücretle başlamış olduğu vazifesindeki başarısından dolayı bir yıl içerisinde 120 kuruşa çıkarmayı başarabilmiştir. Bunun yanı sıra başarısından dolayı dördüncü rütbe ile ödüllendirildiği de tespit edilmiştir. 8 Mart 1902'de ise terfi ettirilerek İstinaf Mahkemesinde görevlendirilmiştir. 19 Nisan 1906'da maaşı 140 kuruşa çıkarılmıştır. 2 Eylül 1908'de ise 300 kuruş maaş ile İstinaf Mahkemesi halifelğine tayin edilmiştir. 21 Kasım 1910'da 400 kuruş maaş ile İstinaf Mahkemesi Kâtipliğine terfi etmiştir. 15 Haziran 1913'te 750 kuruş maaşla Şûrâ-yî Devlet Bidayet Mahkemesi savcı muavinliğine tayin kılınmıştır (BOA. DH. SAİDd. 139/261).

1.16. Ahmed Midhat Efendi

Ahmed Midhat Efendi, 1866 yılında Niksar'da Bektaş Ağa'nın oğlu olarak doğmuştur. Niksar Rüştüyesinde aldığı dersleri başarıyla bitirerek 7 Temmuz 1881 tarihinde eğitimini birincilikle tamamlamıştır. 13 Ekim 1896 tarihinde 250 kuruş aylıkla Niksar Maliye Tahsildarlığına tayin olunmuştur. 22 Eylül 1897 tarihinde tahsildarlığın yer değiştirmesinden dolayı görevinden ayrılmıştır. Daha sonra ise 13 Ekim 1899 ile 14 Ekim 1906 tarihleri arasında senede beş ay olmak üzere aylık 200 kuruş maaş karşılığında Niksar Ziraat Bankası Şubesinde Sandık Tahsildarlığı görevine getirilmiştir. Buradaki görevinden sonra 7 Mart 1907 tarihinde 200 kuruş maaş karşılığında Niksar Nüfus Kuyudat Muhterikat tensikata memur edilmiştir. 28 Şubat 1907 tarihinde Niksar'da meydana gelen büyük yangından dolayı zarar gören nüfus kayıtlarının tekrar tutulması için görevlendirilmiştir. Buradaki görevine 27 Temmuz 1907 tarihine kadar devam etmiştir. 29 Nisan 1908 tarihinde 150 kuruş aylıkla Özviran Nahiyesi kitâbetine tayin olunmuştur. Lakin 3 Mayıs 1908 tarihinde memuriyetin lâğvedilmesiyle birlikte açıkta kalmıştır. Uzun bir süre açıkta kaldıktan sonra 28 Ağustos 1910 tarihinde 250 kuruş maaş karşılığında Niksar Ziraat Bankası Şubesinde banka sandığı refakat memurluğu görevine atanmıştır. Niksar Kaymakamlığı, Ziraat Bankası Müdüriyeti, Niksar Kâzası Meclis-i İdaresi tarafından hakkında tutulan kayıtlarda görevi süresince herhangi bir yasadışı işe girişmediği belirtmekle birlikte görevini layıkıyla ifa ettiği belirtilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 177/481).

1.17. Hüseyin Rıza Efendi

Niksar Telgraf ve Posta Merkez memuru müteveffa İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olarak 1887 veya 1888 yılında Niksar'da doğmuştur. Sıbyân Mektebindeki eğitim sürecini başarıyla tamamladıktan sonra rüştiyede eğitim görmüştür. Daha sonra İstanbul'da bulunan Numûne-i Terakki Mektebinde eğitim tahsil etmiştir. Buradaki eğitim sürecini tamamladıktan sonra diplomasını almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. 1904 yılında Telgraf ve Posta Nezâreti

hukuku müşavirliği kalemlğine mülazemetle atanmıştır. Buradaki görevi süresince maaş bilgisine yer verilmemekle birlikte 31 Mart 1908 tarihinde görevi başkasına devrettiğinde 25 kuruş maaş aldığına dair bilgi aktarılmıştır. Görevini layıkıyla yerine getirdiğine dair ifadeler Telgraf ve Posta Nezâreti tarafından kayıt altına alınmıştır (BOA. DH. SAİDd. 159/439).

2. Memur Biyografilerinin Değerlendirilmesi

Sicill-i Ahvâl kayıtlarında on yedi memura dair ele alınan kayıtlar aktarıldıktan sonra bu biyografilerin değerlendirilmesi konuyu daha anlaşılır kılacaktır. Bu çerçevede biyografilerde yer alan bilgilerden hareketle memurların toplumsal kökenleri, toplumdaki statülerinin ne olduğu, eğitim durumları ve istihdam edildikleri kurumların nereler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda ele alınan ilk konu memurların toplumsal kökenlerine dair değerlendirme olmuştur.

2.1. Memurların Toplumsal Kökenleri

Toplumsal köken araştırmaları, aile veya sülaleye verilen unvan, lâkab, şöret ve toplum içerisinde icra etmiş oldukları meslekler hakkında bilgi edinilmesinde büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede Niksar doğumlu memurların toplumdaki konumları hakkında daha detaylı bilgi edinebilmek amacıyla toplumsal kökenlerine ve aile bağlarına bakmakta fayda vardır. Bu doğrultuda Niksar doğumlu memurların toplumsal kökenlerine dair ayrıntılı bilgiler tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Memurların Biyografileri ve Toplumsal Kökenleri

	Memurun	Babasının
Hacı Hüseyin Hamdi Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Hacı Hüseyin Hamdi Efendi	Halil Ağa
Doğum Yılı	1829	-
Mesleği	-	Maliye Nezâreti Kapıcısı
Hafız Abdullah Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Hafız Abdullah Efendi	Dervişzade Memiş Efendi
Doğum Yılı	1839	-
Mesleği	-	-
Mustafa Zihni Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Mustafa Zihni Efendi	Hacı Mehmed Efendi
Doğum Yılı	1844	-
Mesleği	-	Askeriye Sınıfı
Vanlızade Abdullah Avni Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Vanlızade Abdullah Avni Efendi	Vanlızade Süleyman Ağa
Doğum Yılı	1847	-
Mesleği	-	Tüccar
Ahmed Hulusi Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Ahmed Hulusi Efendi	Niksarlı Hacı Ramazan Efendi
Doğum Yılı	1855	-
Mesleği	-	Tüccar
Emrullah Rıza Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Emrullah Rıza Efendi	İsmail Ağa
Doğum Yılı	1859/1860	-
Mesleği	-	-
Ahmed Şakir Efendi		
Şöhreti/Adı/Unvanı	Ahmed Şakir Efendi	Ahmed Zeki Efendi
Doğum Yılı	1859	-
Mesleği	-	Kâtip

Mehmed Halid Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Mehmed Halid Efendi	Niksarlı Uzunoglu Hafız Abdullah Efendi
Doğum Yılı	1860	-
Mesleği	-	-
Efendizade Mehmed Mahir Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Efendizade Mehmed Mahir Efendi	Efendizade Ahmed Zeki Efendi
Doğum Yılı	1863	-
Mesleği	-	Nüfus Memuru
Salih Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Salih Efendi	Hacı Osman Efendi
Doğum Yılı	1867	-
Mesleği	-	Müftü
Süleyman Şevki Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Süleyman Şevki Efendi	Ahmed Ağa
Doğum Yılı	1871	-
Mesleği	-	-
Ohannes Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Ohannes Efendi	Agop Efendi
Doğum Yılı	1874	-
Mesleği	-	-
Nakipzade Mustafa Kemal Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Nakipzade Mustafa Kemal Efendi	Nakipzade Hacı Hafız Abdürrahman Efendi
Doğum Yılı	1875	-
Mesleği	-	-
İsmail Hakkı Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	İsmail Hakkı Efendi	Hacı Osman Efendi
Doğum Yılı	1880	-
Mesleği	-	-
Abdurrahman Rahmi Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Abdurrahman Rahmi Bey	Traşlızade Ali Bey
Doğum Yılı	1882	-
Mesleği	-	-
Ahmed Midhad Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Ahmed Midhad Efendi	Bektaş Ağa
Doğum Yılı	1886	-
Mesleği	-	-
Hüseyin Rıza Efendi		
Şöhreti/Adı/ Unvanı	Hüseyin Rıza Efendi	İbrahim Edhem Efendi
Doğum Yılı	1887/1888	-
Mesleği	-	Telgraf ve Posta Memuru

Kaynak: BOA. DH. SAİDd. 159/439, 177/481, 139/261, 134/489, 168/159, 186/23, 114/325, 162/87, 117/249, 105/375, 125/359, 51/115, 75/63, 61/203, 10/843, 56/63, DH. SAİDd. MEM. 1/3,29/6.

Niksar doğumlu devlet memurlarının sicil kayıtlarındaki biyografilerden istifade edilerek hazırlanan tablodaki veriler incelendiğinde memur veya babalarının kullanmış olduğu lâkap veya unvanlara¹⁶ dair bilgiler görülmektedir. Bu bağlamda Abdurrahman Rahmi dışında diğer on altı memurun “Efendi” unvanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Abdurrahman Rahmi ise “Bey” unvanını kullanmıştır. Osmanlı klasik döneminde “Efendi” sıfatını kullananlar genel olarak kalemiye veya ilmiye sınıfına

¹⁶ Türk kültüründe önemli bir konuma sahip olan lâkap veya unvanlar Osmanlı İmparatorluğu’nda yaygın olarak kullanılmıştır. Bunun temel gerekçesi ise şahısları ayırt edecek soyadının olmamasıdır. Bir diğer ifade ile verilen lâkap veya unvanlar bu bireyleri birbirinden ayırt etmek içindir. Memurların da kullanmış olduğu çeşitli lâkap ve unvanlar kişilerin fiziki, ruhsal, sosyolojik ve mesleki olarak çeşitli karakteristik özelliklerini tespit etmekte önemli etken olmakla birlikte memurların toplumdaki konumları hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır (Güllüdağ, Baş, 2019: 73).

mensup olan kişilerin olduğu bilinmektedir. Ayrıca bu unvanı taşıyan kişiler genel olarak okumayazma bilen şahıslardan oluşmaktadır. “Bey” lâkabı veya unvanı ise seyfiyye sınıfına mensup olan kişiler için kullanılmaktadır. Bu bilgilerden hareketle Niksar doğumlu on altı memurun “Efendi” lâkap veya unvanını kullanmış olmasından dolayı kalemiye veya ilmiye sınıfına, diğer bir memurun ise “Bey” lâkap veya unvanını kullanmış olmasından dolayı seyfiyye sınıfına mensup olduğu söylenebilir.

Memurların şöhretlerine bakıldığında ise on yedi memurdan on iki şahsın şöhretine dair bilginin bulunmadığı saptanmıştır. Diğer beş memurun “Hacı”, “Hafız”, “Vanlızade”, “Efendizade” ve “Nakibzade” gibi şöhretlere sahip oldukları görülmektedir. Bu şöhretlerin genel olarak dini, toplumdaki konumları veya yaşamış oldukları bölgenin adı açısından verildiği söylenebilir. Nitekim “Hacı” ve “Hafızlık” dini tabir olmakla birlikte bu şöhrete sahip olan memurların hac vazifesini yerine getirmeleri veya Kur’an-ı Kerimi hafz etmelerinden kaynaklanmıştır. “Efendizade” veya “Nakibzade” şöhretine sahip olan memurun ise aile kökeninin toplum içerisinde saygın bir statüye sahip olduğu söylenebilir. “Vanlızade” şöhretine sahip olan memurun ise bu şöhrete sahip olmasında ailesi ile birlikte Van kökenli olması etkili olmuştur.

Memurların yanı sıra aile kökenleri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla babalarının şöhreti, unvanı ve icra etmiş oldukları meslekler de tespit edilmiştir. Şöyle ki, tabloda da belirtildiği gibi on yedi memurun babasından yedi kişinin şöhretine dair kayıt bulunmadığı gibi diğer on şahsın ise “Dervişzade”, “Hacı”, “Vanlızade”, “Niksarlı”, “Niksarlı Uzunoglu Hafız”, “Hacı”, “Nakibzade” “Hacı Hafız” ve “Traşlızade” gibi şöhretlere sahip oldukları görülmektedir. Babalar da tıpkı oğulları olan memurlar gibi sahip oldukları şöhretleri dini açıdan, toplumdaki konumları açısından, icra etmiş oldukları görevler veya yaşamış oldukları bölgeler açısından almışlardır. Babalar tarafından sahip olunan şöhretin bazı memurlar tarafından da taşındığı tespit edilmiştir.

Babaların aldıkları unvanlar ise çocuklarının aksine “Efendi” ve “Bey” dışında “Ağa” unvanının olduğu görülmektedir. On yedi şahıstan on biri “Efendi”, biri “Bey” ve diğer beşi ise “Ağa” unvanına sahip olmuştur. Bu çerçevede on yedi memurdan on bir şahsın ailesinin kalemiye veya ilmiye sınıfına, bir ailenin ise seyfiyye sınıfına mensup olduğu çıkarımında bulunulabilir. “Ağa” lâkabı veya unvanı tanzimat öncesinde geniş topraklara sahip olan, yüksek mevkilerde görev icra eden daha sonralarında ise okuyup yazması olmayan şahıslar için kullanılmaya başlanmıştır. Bu bilgilerden hareketle beş memurun babasının “Ağa” unvanını kullanmış olması ise bu ailelerin Niksar veya farklı bölgelerde toprak mülkiyetine sahip olduklarını göstermekle birlikte babasının okuma yazma bilmeyen kişiler olabileceği

çıkarmında da bulunulabilmektedir. Bu memurlardan on biri idari, biri askeri, diğer beşinin ise kırsal kökenli olduğu söylenebilir.

Babaların icra etmiş oldukları mesleklere bakıldığında ise dokuz şahsın mesleğine dair bilgi aktarılmadığı gibi diğer şahısların “kapıcı”, “asker”, “tüccar”, “kâtip”, “nüfus memuru”, “müftü” ile “telgraf ve posta memuru” gibi vazife icra ettikleri görülmektedir. Ancak belirtilen bu mesleklerin şahısların icra etmiş olduğu son vazife olduğu unutulmamalıdır. Görüldüğü gibi memurların babaları tarafından icra edilen son görevler arasında devlet memurluğu olduğu gibi özel sektörde de işgal etmişlerdir. Gerek devlet kurumlarında gerekse özel sektörde üstlenilen vazifelere dair bilgilerin sicil kayıtlarına işlenmiş olması kayıtların sadece devlet kurumlarındaki faaliyetlerin tutulmasına yönelik olmadığını göstermektedir. Bu durum ise Sicill-i Ahvâl Komisyonunun özel sektörde faaliyet gösteren kurum veya işletmelerle etkileşim içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Memur ve aile kökenlerinin sosyal yapısının yanı sıra Sicill-i Ahvâl Defterlerinde değerlendirilmesi gereken bir diğer önemli husus da memurların eğitim durumları olmuştur.

2.2. Memurların Eğitim Durumları

Osmanlı İmparatorluğu'nun klasik döneminin aksine 19. yüzyıldan itibaren devletin asli görevlerinden biri olarak görülmeye başlanan eğitim-öğretim faaliyetleri için II. Mahmud döneminde önemli adımlar atılmıştır (Akkutay, 1984: 15-16). Bu doğrultuda 1838 yılında kurulan Meclis-i Umûr-ı Nafia¹⁷ İdaresine maârif işlerini yürütme yetkisi verilmiştir (Çetin, Aydos, 2021: 4-5) Aynı yıl içerisinde Mekâtib-i Rüştiye Nezâreti kurularak sıbyân, rüşdiye ve mekâtib-i âliye kurumlarının koordinasyonu bu nezârete verilmiştir (Akyıldız, 2003: 273-274). 1845 yılında Muvakkat Meclis-i Maârif Teşkilatı ve 1851 yılında Encümen-i Dâniş teşkil edilmiştir (Akyıldız, 2018: 11, 14).

1 Eylül 1869 tarihinde Maârif-i Umûmiye Nizamnamesi ilan edilerek eğitim sürecinde kanunlaşma başlatılmıştır (Çağır, Türk, 2017: 64). Bu nizamnameyle birlikte mektepler sıbyân, rüştiye, idâdi, sultani ve yüksek okullar olarak beş şubeye ayrılmıştır (Altın, 2008: 274). Sıbyân ve medrese gibi klasik eğitim kurumları faaliyetlerine devam ederken, rüştiye ve idâdi gibi modern eğitim kurumları eğitimde varlıklarını arttırmaya başlamıştır. İmparatorluk genelinde eğitimde görülen bu karışıklığın Niksar'da da yaşandığı tespit edilmiştir. Nitekim sicil kayıtlarına yansıyan Niksar doğumlu bazı devlet adamlarının klasik eğitim kurumlarında eğitim alırken bazılarının da modern eğitim kurumlarında ilim tahsil ettikleri görülmektedir.

¹⁷ Bu meclis önce *Ziraat ve Sanayi Meclisi* adıyla Hariciye Nezâretine bağlı olarak kurulmuş olup aynı yıl içerisinde *Meclis-i Umûr-ı Nafia* adını almıştır (Güran, 2014: 48).

Niksar doğumlu memurlar hakkında bilgi aktarılan Sicill-i Ahvâl Defterlerinde tutulan kayıtlarda üzerinde durulan bir diğer önemli husus memurların tahsil etmiş olduğu eğitim ile öğrenmiş oldukları lisanlar olmuştur. Bu hususta kayıtlarda memurların eğitim gördüğü kurumlar, özel ders tahsil ettikleri hocalar ile öğrenmiş oldukları yabancı dillere dair veriler ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Bu çerçevede memurların eğitim gördükleri okullara ve bildikleri yabancı dillere dair veriler tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Memurların Eğitim ve Lisan Durumları

Eğitim Kurumu	Lisan Durumu
Hacı Hüseyin Hamdi Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar
Hafız Abdullah Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar
Medrese	
Mustafa Zihni Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar
Medrese	
Vanhzade Abdullah Avni Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe, Arapça ve Farsça okuryazar
Mekteb-i Mülkiye	
Ahmed Hulusi Efendi	
Medrese	Türkçe okuryazar, Arapça ve Farsçaya aşinadır.
Emrullah Rıza Efendi	
Niksar İbtidâiyyesi	Türkçe okuryazar
Niksar Rüşdiyyesi	
Ahmed Şakir Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar, Arapça ve Farsçaya aşinadır
Niksar Rüşdiyyesi	
İstanbul Rüşdiyyesi	
Mehmed Halid Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar, Arapça ve Farsçaya aşinadır
Niksar Rüşdiyyesi	
Mehmed Mahir Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar, Arapça ve Farsçaya aşinadır
Niksar Rüşdiyyesi	
Salih Efendi	
Niksar Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar
Niksar Rüşdiyyesi	
Süleyman Şevki Efendi	
Niksar Sıbyân Mekteb	Türkçe okuryazar
Niksar Rüşdiyyesi	
Ohannes Efendi	
Niksar Ermeni İbtidâiyyesi	-
Niksar Rüşdiyyesi	
Mustafa Kemal Efendi	
Niksar İbtidâiyyesi	Türkçe okuryazar
Niksar Rüşdiyyesi	
İsmail Hakkı Efendi	
Niksar İbtidâiytesi	Türkçe okuryazar, Arapça ve Farsçaya aşinadır
Niksar Rüşdiyyesi	
Abdurrahman Rahmi Bey	
Musul İbtidâiyyesi	Türkçe okuryazar
Adana İbtidâiyyesi	
Bayezid Rüşdiyyesi	
Ahmed Mithad Efendi	
Niksar Rüşdiyyesi	Türkçe okuryazar
Hüseyin Rıza Efendi	
Sıbyân Mektebi	Türkçe okuryazar
Rüşdiyye	
Numûne-i Terakki Mektebi	

Kaynak: BOA. DH. SAİDd. 159/439, 177/481, 139/261, 134/489, 168/159, 186/23, 114/325, 162/87, 117/249, 105/375, 125/359, 51/115, 75/63, 61/203, 10/843, 56/63; DH. SAİDd. MEM. 1/3, 29/6.

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde memurların genel olarak Niksar Sıbyân Mektebi,¹⁸ Niksar İbtidâiyesi¹⁹ ile Niksar Rüştîyesinde eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Bu mektepler dışında taşrada bulunup eski usul ile eğitim veren taşra medreselerinde²⁰ eğitim gören memurlar da olmuştur. Buna örnek olarak ise Ahmed Hulusi Efendi, Mustafa Zihni Efendi ile Hafız Abdullah Efendi gösterilebilir. Ancak medreselerin isimlerine dair bilgiler aktarılmamıştır.

Tüm memurların eğitim süreçlerine Niksar Kâzasında başlamış olmalarına rağmen sadece Abdurrahman Rahmi Bey'in Musul İbtidâisinde eğitim hayatına başlaması dikkat çeken bir husustur. Abdurrahman Rahmi Bey, her ne kadar Niksar doğumlu olarak kayıtlara işlenmiş olsa da tüm eğitim sürecinin Niksar dışında geçtiği tespit edilmiştir. Nitekim tabloda da belirtildiği gibi Musul İbtidâisinin yanı sıra Adana İptidâisi ile Bayezid Rüştîyesinde eğitim hayatına devam ederek buradan mezun olduğu söylenebilir.

Niksar dışında eğitim gören Abdurrahman Rahmi Bey dışında Ahmed Şakir Efendi ve Hüseyin Rıza Efendi'nin de kâza dışında eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Ancak bu iki memuru Abdurrahman Bey'den ayıran temel özellik eğitim hayatlarına Niksar Kâzasında başlamış olmalarıdır. Kâza dışında eğitim için tercih edilen yerler ise İstanbul, Adana, Ankara ve Musul olmuştur.

Tablodaki verilerden hareketle dikkat çeken bir diğer önemli husus da kâzada bir Ermeni mektebinin bulunmuş olmasıdır. Niksar doğumlu devlet adamları arasında tek Gayrimüslim olan Ohannes Efendi'nin ilk eğitimini gördüğü tamamladığı Niksar Ermeni İbtidâisinin bu tarihlerde aktif olması bölgede bir iptidâi mektebine ihtiyaç duyulacak kadar Ermeni nüfusun bulunduğunu göstermektedir.

Niksar doğumlu memurların mezun oldukları okullara göre dağılımlarına bakıldığında ise bu hususta yapılan incelemeler neticesinde elde edilen istatistiki veriler tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Niksarlı Memurların Mezun Oldukları Okullar

Mezun Olduğu Okul	Mezun Sayısı
Sıbyân-İptidâi Mektebi	1
Rüştîye	11
Medrese	3
Mekteb-i Mülkiye	1
Numûne-i Terakki Mektebi	1

Kaynak: BOA. DH. SAİDd. 159/439, 177/481, 139/261, 134/489, 168/159, 186/23, 114/325, 162/87, 117/249,

¹⁸ Sıbyân mektepleri genel olarak bireyin eğitim hayatına başladığı ilk kademe olarak bir diğer ifadeyle günümüzde ilkökul eğitiminin verildiği kurum olarak teşkilatlandırılmıştır. Bu okullarda 5 veya 6 yaşında olan kız veya erkek çocukların kayıtları yapılmaktadır. Bkz. (Özger, 2015: 72).

¹⁹ Niksar kâzasında İptidâi Mektepler 1898/1899 tarihinde kurulmuştur. Bu mektepler 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Ayva, Bideze, Çalı, Darı, Ecnemi, Elmacık, Geyikgözü, Horun, Kabaklı, Karataş, Kelime, Kovalı, Lazik, Mezra, Pertek, Serakit ve Soğukpınar mahallelerinde faaliyet göstermiştir (Küskü, 2018: 534).

²⁰ Taşra medreselerinde okutulan dersler için Bkz. (Bay, Eker, 2018: 97).

105/375, 125/359, 51/115, 75/63, 61/203, 10/843, 56/63; DH. SAİDd. MEM. 1/3, 29/6.

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde Niksar doğumlu devlet adamlarından birinin ilk dereceli eğitim kurumu olan sıbyân veya İptidâi mektebinden²¹ mezun olduğu görülmektedir. On bir memur farklı rüştiye mekteplerinden mezun olmuştur. Eski usul ile eğitim vermeye devam eden medreselerden mezun olan memur sayısı ise üç olarak kayıtlara geçmiştir. Bir memurun Numûne-i Terakki Mektebinden mezun olduğu görülmekle birlikte bir memurun da yüksek olarak olarak nitelendirilebilecek Mekteb-i Mülkiyeden mezun olmuştur.

Memurların almış olduğu eğitim neticesinde öğrenmiş oldukları lisanlara bakıldığında ise on yedi memurun tamamının Türkçe okuyazar olduğu görülmekle birlikte altı memurun Türkçe, Arapça ve Farsça okuyazar veya bu dillere aşina olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit ise memurların çoğunun kâza mekteplerinde eğitim gördüğünden hareketle kâza mekteplerinde Arapça ve Farsça derslerine yönelik eğitim veren muallimlerin olduğu söylenebilir. Bu çıkarımın yanı sıra Osmanlı yöneticilerinin geçmişten beridir uygulamış oldukları politikalar çerçevesinde Arap ve Fars kültürü ile etkileşim içerisinde bulunulmasının da memurların bu dilleri öğrenmesinde büyük etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Niksarlı memurların eğitim durumu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılacak olunursa memurların hepsinin belirli bir eğitim süreci geçirdikleri tespit edilmiştir. Çoğu memurun eğitimde ilk basamak olarak nitelendirilebilecek sıbyân veya daha sonradan iptidâi adını alacak olan mekteplerden mezun oldukları saptanmıştır. İlk eğitimini tamamlayan memurlardan bazılarının daha sonra eski usul eğitim veren medreselerde eğitim hayatına devam etmiştir. Bu gibi eğitim kurumlarında başarılı olan memurların eğitim süreçlerini rüştiye veya Numûne-i Terakki Mektebinde bitiren memurlar da olmuştur. Yüksek okul olarak nitelendirilebilecek Mekteb-i Mülkiyeden de mezun olan memur mevcuttur. Memurların eğitim durumlarına benzer şekilde detaylı bilginin aktarıldığı bir diğer konu da istihdam sahası olmuştur.

2.3. Memurların İstihdam Sahaları

Sicill-i Ahvâl Defterlerinde tespit edilebilmiş Niksar doğumlu on yedi devlet memurunun istihdam edildikleri kurumlar, bu kurumlarda icra etmiş oldukları vazife ve bu vazife karşılığında almış oldukları maaş²² ile maaş zamlarına dair veriler tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Memurların İstihdam Sahaları

İstihdam Sahası	Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi	Maaş (Kuruş)
Hacı Hüseyin Hamdi Efendi			

²¹ Bu mekteplerden en ünlüleri ise 19. yüzyılda kayıtlara Taş Mektep olarak geçen kurumdur (Gündüz, 2022: 69).

²² Tanzimat dönemiyle birlikte devlet kurumlarında görev üstlenen memurlara maaş bağlanarak veriyeye tabi tutulmuşlardır (Marufoğlu, 2011: 275).

Askeriye Sevk Memuru	Mayıs 1850	13 Mayıs 1862	20/50/250
Rüşmât Emaneti	13 Mayıs 1862	18 Eylül 1866	350/500
Samsun Rüşmât Müdüriyeti	18 Eylül 1866	21 Şubat 187	1.500/1.400
İstanbul Duhan İnhisar ²³ Nezâreti	1874	1879	900
İşkodra Rüşmât Nezâreti	24 Nisan 1877	Temmuz 1878	1.250
Diyarbakır Rüşmât Nezâreti	19 Nisan 1879	13 Şubat 1880	1.500/1.250
Mamuretül'âziz Rüşmât Müdüriyeti	13 Şubat 1880	14 Nisan 1881	-
Dedeâğaç Rüşmât Müdüriyeti	2 Aralık 1881	6 Şubat 1882	900
Kudüs Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti	6 Şubat 1882	9 Nisan 1884	1.250
Reji Şirketi	9 Nisan 1884	25 Ocak 1890	1.000/1.250
Şam Düyûn-u Umûmiye İdaresi	25 Ocak 1890	-	-
Hafız Abdullah Efendi			
Biga Müdüriyeti	1864	30 Ocak 1867	750
Bandırma Müdüriyeti	13 Ağustos 1867	12 Şubat 1872	1.250
Aydıncık Nahiye Müdüriyeti	22 Şubat 1872	22 Kasım 1875	750
Çal Kaymakamlığı	-	-	-
Keşan Kaymakamlığı	Şubat 1876	5 Şubat 1878	1.800
Balya Nahiye Müdüriyeti	5 Şubat 1878	24 Şubat 1879	700
Gönen Nahiye Müdüriyeti	24 Şubat 1879	Mart 1884	700
Paşaliman Nahiye Müdüriyeti	Mart 1884	12 Aralık 1884	480
Emirali Nahiye Müdüriyeti	27 Mart 1885	27 Kasım 1885	536
Siverek Kaymakamlığı	26 Kasım 1887	25 Şubat 1891	250
Midyat Kaymakamlığı	13 Ağustos 1889	6 Mart 1890	1.250
Lice Kaymakamlığı	6 Mart 1890	4 Nisan 1892	-
Müreffe Kaymakamlığı	23 Ocak 1895	4 Kasım 1896	1.250
Mut Kaymakamlığı	4 Kasım 1896	2 Ocak 1901	1.093
Anamur Kaymakamlığı	2 Ocak 1901	14 Mayıs 1901	1.093
Mustafa Zihni Efendi			
Canik Sancağı Mâl Kalemi	1858	25 Mart 1863	-
Samsun Rüşmât Nezâreti	25 Mart 1863	13 Temmuz 1868	100/125/325
Yozgat Rüşmât Nezâreti	15 Ağustos 1868	13 Mart 1885	500/950/1.000
Ankara Rüşmât Nezâreti	-	14 Ocak 1887	-
Bursa Düyûn-u Umûmiye Nezâreti	14 Ekim 1889	-	1.600
Vanlızade Abdullah Aynî Efendi			
Niksar Aşar Riyaseti	22 Haziran 1877	22 Ocak 1878	500
Bingazi Rüşmât Nezâreti	13 Temmuz 1881	-	250
Bingazi Tütün Fabrikası	-	23 Temmuz 1882	300
İstanbul Rüşmât-ı Sitte Nezâreti	29 Eylül 1882	4 Ekim 1883	100
Samsun Düyûn-u Umûmiye İdaresi	14 Eylül 1883	14 Temmuz 1884	400/450
Biga Nüfus Dairesi	27 Temmuz 1893	-	125
Ahmed Hulusî Efendi			
Yenikapı Aşar Memuriyeti	27 Kasım 1880	15 Nisan 1882	400
İstanbul Ağnam Müfettişliği	15 Nisan 1882	1883	750
Eminönü Aşar Memuriyeti	Mayıs 1883	12 Mart 1883	500
Eminönü Karamürsel Muharripliği	12 Mart 1884	26 Nisan 1884	450
Akyüz Aşar Memuriyeti	13 Ağustos 1884	2 Mart 1886	600
Akyüz Mâl Müdürlüğü	2 Mart 1886	1 Ağustos 1895	460/800

²³ Arapça kökenli olan kelime tekel anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 1993: 438; Demirbilek, 2012: 204).

Emrullah Rıza Efendi			
Niksar Tahrirat Kalemi	1867	-	Mülâzemet
Niksar Sandık Eminliği	13 Ağustos 1883	12 Eylül 1885	195
Canik Defter-i Hâkânî Kalem Odası	8 Ekim 1890	18 Ocak 1893	188
Samsun Tabur Kitabeti	18 Ocak 1893	-	-
Ahmed Şakir Efendi			
İstanbul Rüşdiyyesi	21 Ekim 1886	3 Mart 1887	380
Edirne Rüşdiyyesi	27 Eylül 1887	7 Ekim 1897	480
Canik Rüşdiyyesi	7 Ekim 1897	2 Eylül 1898	500
İstanbul Mübaşirliği	14 Kasım 1898	27 Ağustos 1901	400
Edirne Reji İdaresi	27 Ağustos 1901	-	-
Mehmed Halid Efendi			
Niksar Reji Memurluğu	13 Ağustos 1888	28 Ocak 1889	300
Niksar Reji Muhafaza Dairesi	14 Temmuz 1890	15 Mart 1892	120
Niksar Düyûn-u Umûmiye Memurluğu	28 Aralık 1892	14 Ağustos 1900	150
Tokat Düyûn-u Umûmiye Müdürlüğü	14 Ağustos 1900	-	200
Mehmed Mahir Efendi			
Niksar Ziraat Bankası Şubesi	30 Ekim 1892	8 Şubat 1894	-
Niksar Belediyesi	8 Şubat 1894	3 Şubat 1898	65
Niksar Nüfus Dairesi	3 Şubat 1898	-	250
Salih Efendi			
Niksar Piyade Tahsildarlığı	20 Temmuz 1901	14 Temmuz 1902	150
Üçüncü Daire Süvari Tahsildarlığı	14 Temmuz 1902	-	300
Süleyman Şevki Efendi			
Niksar Belediyesi	13 Ağustos 1894	13 Nisan 1905	60
Niksar Nüfus Dairesi	13 Nisan 1905	-	Mülâzemet -250
Ohannes Efendi			
Niksar Bidayet Mahkemesi	1887	13 Şubat 1896	Mülâzemet
Sivas Polis Memurluğu	13 Şubat 1896	-	250/500
Mustafa Kemal Efendi			
Tosya Nüfus Dairesi	10 Eylül 1905	-	250
İsmail Hakkı Efendi			
Sancak Süvari Tahsildarlığı	14 Eylül 1902	14 Mart 1903	400
Abdurrahman Rahmi Bey			
Şûrâ-yî Devlet Fihrist Odası	24 Ağustos 1898	10 Ocak 1899	20/120
Şûrâ-yî Devlet Mazbata Odası	10 Ocak 1899	8 Mart 1902	20
İstinaf Mahkemesi	8 Mart 1902	15 Haziran 1913	140/400
Şûrâ-yî Devlet Bidayet Mahkemesi	15 Haziran 1913	-	750
Ahmed Mithad Efendi			
Niksar Maliye Tahsildarlığı	13 Ekim 1896	22 Eylül 1897	250
Niksar Ziraat Bankası Şubesi	13 Ekim 1899	14 Ekim 1906	200
Niksar Nüfus Dairesi	7 Mart 1907	27 Temmuz 1907	200
Özviran Nahiye Katipliği	29 Nisan 1908	15 Nisan 1908	150
Niksar Ziraat Bankası Şubesi	7 Mart 1913	-	250
Hüseyin Rıza Efendi			
Telgraf ve Posta Nezâreti	1903	31 Mart 1908	Mülâzemet -25

Kaynak: BOA.DH. SAİDd. 159/439, 177/481, 139/261, 134/489, 168/159, 186/23, 114/325, 162/87, 117/249, 105/375, 125/359, 51/115, 75/63, 61/203, 10/843, 56/63; DH. SAİDd. MEM. 1/3, 29/6.

Tablodaki verilerden hareketle Niksarlı memurların istihdam alanlarını maliye, yönetim, hukuk, ilmiye, askeriye, Ziraat Bankası,²⁴ Düyûn-u Umûmiye İdaresi ve

²⁴ İmparatorlukta ziraat ve ticaretin geliştirilmesine destek amacıyla Nafia Nezâretine bağlı olarak kurulan Ziraat Bankası resmi devlet kurumu hüviyetinde

Reji Şirketi olmak üzere sekiz farklı alanda toplamak mümkündür. Yine bu alanlardan en fazla istihdamın sağlandığı saha ise yönetim ve maliye olmuştur. Tablodaki verilere de göz atıldığında Niksar doğumlu devlet memurlarının çoğunun idareye bağlı belediye ve kaymakamlıkların farklı kademelerinde görev icra ettikleri görülecektir. Yine sicil kayıtlarına işlenmiş olan verilerden hareketle Niksar doğumlu devlet adamlarının devlet kurumları dışında özel sektörde faaliyet gösteren çeşitli kurumlarda görev icra ettikleri söylenebilir. Dokuz memur Niksar'da bulunan farklı kurumlarda görev üstlenmiştir. Bu memurların çoğu daha sonra memuriyetine Niksar dışında farklı bölgelerde devam etmişlerdir. Diğer sekiz memur ise Niksar'da hiçbir şekilde görev üstlenmemiş olup genel olarak çevre bölgelerde görev almıştır.

Niksar doğumlu devlet memurların genel olarak Samsun, İstanbul, Diyarbakır, Mamuretül'âziz, Dedeoğaç, Biga, Bandırma, Aydıncık, Çal, Keşan, Balya, Gönen, Paşaliman, Emirali, Siverek, Midyat, Lice, Mürefte, Mut, Anamur, Canik, Yozgat, Ankara, Bursa, Bingazi, Yenikapı, Eminönü, Akyüz, Edirne, Tokat, Sivas, Tosya ve Özviran bölgelerinde görev icra etmişlerdir. Günümüz sınırları dışında ise Şam, Kudüs ve İškodra gibi bölgelerde görev üstlenmişlerdir. Tablodaki verilerden hareketle memurların genel olarak taşra vilâyet merkezlerinde, sancaklarda, kâzalarda ve nahiyelerde görev icra etmekle birlikte İstanbul'da merkezi idarede de görev üstlenen memurların olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Şûrâ-yî Devlet'in farklı odalarında vazife icra eden Abdurrahman Rahmi Efendi örnek gösterilebilir.

Memurların üstlenmiş oldukları vazife karşılığında almış oldukları maaşlara bakıldığında en düşüğünün 20 kuruş en yüksekine ise 1.800 kuruş olduğu görülmektedir. En düşük maaşı alan Abdurrahman Rahmi Bey ile Hacı Hüseyin Hamdi Efendi'dir. Ancak Hacı Hüseyin Hamdi Efendi'nin maaşı daha sonraları 250 kuruşa kadar yükselmiştir. En yüksek maaş alan memurun ise 1800 kuruşla Hafız Abdullah Efendi olduğu görülmektedir. İlk maaşlar baz alındığında en düşük ile en yüksek maaş arasında 90 kat fark bulunamaktadır. Bu durum ise memurların yaşam standartları arasındaki farkın ne kadar fazla olduğunu göstermektedir. Memurların çalıştıkları alanlara göre maaşları ortalama 500-600 kuruş civarındadır. Bu oran belirlenirken memurların görev başında almış oldukları en yüksek maaş miktarı esas alınmıştır. Tabloda da gösterildiği gibi memurların aynı görev başında buldukları zaman zarfında almış oldukları maaş miktarlarında değişiklik meydana gelmiştir. Bunun temel nedeni memurun görevi başındayken ödüllendirilmesi için uygulanan maaş zammıdır.

olmasından dolayı personeli de devlet memuru olarak sayılmaktadır (Kazgan, 1997: 165-171).

Niksarlı memurların göreve başlama maaşlarına göre dağılımlarına bakılacak olunursa; 20-200 kuruş arası dört kişi, 200-500 kuruş arası yedi şahıs, 500-1.000 kuruş arası bir memur, mülâzemetle görevlendirilen üç kişidir. Memuriyete başlandığı ilk görevinde almış olduğu maaş bilgisine dair veriler aktarılmayan memur sayısı ise iki olarak tespit edilmiştir. Memurların almış olduğu son maaşlarına bakılacak olunursa; 100-500 kuruş arası on kişi, 500-1.000 kuruş arası iki kişi, 1.000-1.500 kuruş arası iki kişi, son aldığı maaşa dair bilgi verilmeyen memur sayısı ise üç kişi olarak saptanmıştır. Memurların almış olduğu son maaşların genel olarak 1.000 kuruşun altında seyrettiği görülmekle birlikte en dikkat çeken ise Hafız Abdullah Efendi'nin 1.093 kuruşluk maaşı ile Mustafa Zihni Efendi'nin almış olduğu 1.600 kuruşluk maaşıdır.

Bu çıkarımların yanı sıra memurların almış olduğu maaşlarda dalgalanmaların da yaşandığı göze çarpmaktadır. Bu bağlamda örnek olarak Hacı Hüseyin Hamdi Efendi örnek olarak incelenebilir. Askeriye Sevk Memurluğunda görev icra ederken 20 kuruş olan maaşı önce 50 kuruşa daha sonra ise 250 kuruşa çıkarılmıştır. Diyarbakır Rüsûmat Nezâretinde 1.500 kuruş maaşla işe başlamış ancak bu miktar daha sonra 1.250 kuruşa düşürülmüştür. Rüsûmat Emanetindeki 350 kuruş aylık ücreti 500 kuruşa yükseltmiştir. Reji Şirketi'nde 1.000 kuruş olan maaşı daha sonra 1.250 kuruşa çıkarılmıştır. Son olarak Samsun Rüsûmat Müdüriyetinde 1.500 kuruş olarak aldığı maaşı daha sonra 1.400 kuruşa düşürülmüştür (BOA. DH. SAİDd. 56/63).

Bir diğer örnek Mustafa Zihni Efendi'dir, Mustafa Zihni Efendi, Samsun Rüsûmat Nezâretinde görev icra ederken 100 kuruş aylık ücretle göreve başlamıştır. Bu maaş miktarı zamanla önce 125 kuruşa daha sonra ise 325 kuruşa çıkarılmıştır. Yozgat Rüsûmat Nezâretinde ise 500 kuruş olan aylık ücreti 950'ye daha sonra ise 1.000 kuruşa yükseltmiştir (BOA. DH. SAİDd. 61/203). Ahmed Hulusi Efendi, Akyüz Mâl Müdürlüğünde 460 kuruş aylık maaşla göreve başlamış olsa da daha sonradan bu rakamın 800 kuruşa çıkarıldığı görülmektedir (BOA. DH. SAİDd. 75/63). Ohannes Efendi, Sivas Polis Memurluğundaki görevine her ne kadar 250 kuruş aylıkla başlamış olsa da daha sonradan bu miktarın 500 kuruşa yükseltildiği görülmektedir (BOA. DH. SAİDd. 186/23).

Abdurrahman Rahmi Bey, Şûrâ-yî Devlet Fihrist Odasındaki görevine 20 kuruş aylıkla başlamış ancak bu maaş zamanla 120 kuruşa çıkarılmıştır. Yine İstinaf Mahkemesinde görevi sırasında 140 kuruş olan maaşı 400 kuruşa yükseltmiştir (BOA. DH. SAİDd. 139/261). Son olarak Vanlızade Abdullah Avni Efendi'nin Samsun Düvün-ı Umûmiye İdaresi'nde görev icra ederken 400 kuruşluk maaşının 450 kuruşa çıkartılması örnek olarak gösterilebilir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 1/3). Genel olarak memurların almış olduğu maaşlarda gözlenen bu dalgalanmaların sebepleri bütçe açığının kapatılmak

istenmesi, memur kadrolarının ücret politikasıyla uyuşmaması ve memurları ödüllendirilmesine yönelik sık sık uygulanan maaş zammı olarak açıklanabilir.

Memurların çoğu genel olarak yönetim alanında istihdam edilmiştir. Kaymakamlık ve nahiye müdürlüğünde bulunan memurların ortalama olarak 550-560 kuruş maaş aldıkları saptanmıştır. Maliye alanında görev üstlenmiş olan memurların ortalama 440-450 kuruş maaş aldıkları tespit edilmiştir. Hukuk alanında görev icra eden iki memurun ortalama maaşı 575-580 kuruşken, ilmiye alanında istihdam edilenlerde bu oran 450-460 kuruş civarındadır. Ziraat Bankası'nda görev icra edenlerin ortalama maaşı 225 kuruş, Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nde vazife üstlenenler ortalama 730 kuruş maaş almışlardır. Reji Şirketi'nde ise bu oran 490-500 kuruş arasında değişiklik gösterirken, Rûsûmat Nezâretinde görev üstlenmiş olan memurların ise ortalama 630-640 kuruş maaş tahsil ettikleri tespit edilmiştir. Ortalama maaşlara dair elde edilen bu verilerden hareketle en düşük orana sahip olan kurumun Ziraat Bankası, en yüksek orana sahip olan kurumun ise Düyûn-u Umûmiye İdaresi olduğu çıkarımında bulunabilmektedir.

Araştırma grubundaki memurların bazıları, bürokratik yaşamlarında "mülâzemet" bir diğer ifadeyle maaşsız olarak mesleki hayatlarında tecrübe kazanmak amacıyla ücretsiz şekilde bir süre stajyer olarak çalıştırılmışlardır. Niksarlı memurların dördü mülâzemet ile işe başlarken diğer on üçü ise mülâzemetsiz olarak doğrudan maaşlı şekilde işe başlamışlardır. Mülâzemetle istihdam edilen memurların Emrullah Rıza Efendi, Süleyman Şevki Efendi, Ohannes Efendi ile Hüseyin Rıza Efendi olduğu tespit edilmiştir. Genel teamüllere uygun olarak bir veya iki yıl süren mülâzemet uygulamasının Niksarlı memurlar için istisnâ olarak uygulanmadığı görülmektedir. Bu çerçevede 1887 yılında Niksar Bidayet Mahkemesinde mülâzemetle göreve başlayan Ohannes Efendi'nin 13 Şubat 1896 tarihine kadar göreve maaşsız olarak devam etmesi örnek olarak gösterilebilir. Ohannes Efendi'nin mülâzemetle görev süresinin yaklaşık olarak dokuz yıl sürdüğü saptanmıştır.

2.4. Başarıların Ödüllendirilmesi

Devletin farklı kademelerinde görev icra etmiş olan memurların çalışma disiplininin devamını sağlamak ve motive etmek amacıyla ödüllendirme yöntemine sıklıkla başvurulmuştur. Bu ödüller arasında maaş zammı, nişan veya madalya tevcihi, terfi ya da rütbe yer almıştır. Bu bağlamda Hacı Hüseyin Hamdi Efendi, 13 Mart 1851 tarihinde 35 kuruş maaşla atandığı Bölük Eminliğinde göstermiş olduğu başarıdan dolayı 26 Aralık 1851 tarihinde terfi ettirilerek 50 kuruş maaşla baş çavuşluğa getirtilmiştir. 14 Mart 1855 tarihinde zam alarak maaşı 250 kuruşa çıkarılmıştır. Ayrıca Kırım Muharebesi'nde göstermiş olduğu başarıdan dolayı İngiliz nişanı almıştır. Yine 26 Kasım 1889 tarihinde üçüncü dereceden rütbe ile

ödüllendirilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 56/63). Rütbe ile ödüllendirilen bir diğer isim Hafız Abdullah Efendi olmuştur. Midyat Kaymakamlığında görev icra ederken göstermiş olduğu başarıdan dolayı 3 Eylül 1889 tarihinde üçüncü dereceden rütbe ile ödüllendirilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 10/843). Yine üçüncü derecen rütbe ile ödüllendirilen memurlar arasında Şerif Efendizade Mehmed Mahir Efendi yer almıştır. Şöyle ki, Niksar Nüfus Dairesinde göstermiş olduğu başarıdan dolayı 13 Kasım 1899 tarihinde üçüncü dereceden, 4 Aralık 1901 tarihinde ise dördüncü dereceden rütbe ile ödüllendirilmiştir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 29/6).

Ödüllendirme yöntemlerinden bir diğeri olan terfi ise sıklıkla başvurulan yöntem olmuştur. Bu bağlamda Ohannes Efendi örnek gösterilebilir. 250 kuruş maaşla Sivas Vilâyet Polis memurluğundaki başarısından dolayı 17 Kasım 1909 tarihinde 500 kuruş maaşla komiser muavinliğine terfi ettirilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 186/23). Terfi ile ödüllendirilen bir diğer isim Mustafa Zihni Efendi'dir. Yozgat Rûsûmât Nezâretinde ikinci memur olarak görev icra ederken göstermiş olduğu başarıdan dolayı 22 Şubat 1875 tarihinde birinci memurluğa terfi ettirilmiştir. 26 Şubat'ta ise 500 kuruş olan maaşı 1.000 kuruşa çıkarılmıştır. Yine Bursa Düyûn-u Umûmiye İdaresi'ndeki başarısından dolayı maaş zammı olarak aylık ücreti 1.600 kuruşa çıkarılmıştır (BOA. DH. SAİDd. 61/203). Maaş zammı alan bir diğer isim Mehmed Halid Efendi'dir. Tokat Düyûn-u Umûmiye Müdürlüğündeki başarısından dolayı 26 Kasım 1900 tarihinde maaşı 200 kuruşa çıkarılmıştır (BOA. DH. SAİDd. 117/249).

Son olarak ödüllendirilen memurlardan bir diğeri Abdurrahman Avni Efendi'dir. Şûrâ-yî Devlet Fihrist Odasındaki başarısından dolayı maaş zammı olarak bir yıl içerisinde 20 kuruş olan maaşı 28 Haziran 1900 tarihinde 120 kuruşa çıkartılmıştır. Maaş zammının yanı sıra dördüncü derecen rütbe ile ödüllendirilmiştir. 8 Mart 1902 tarihinde terfi ettirilerek İstinaf Mahkemesinde görevlendirilmiştir. 21 Kasım 1910 tarihinde ise yine terfi ettirilerek mahkemenin kâtipliğine getirilmiştir. Son olarak 15 Haziran 1913 tarihinde Şûrâ-yî Devlet Bidayet Mahkemesi savcı muavinliğine terfi ettirilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 139/261).

2.5. Yasadışı Girişimlerin Cezalandırılması

Sicil kayıtlarında memurların başarılarına dair verilen ödüllere yer verildiği gibi memurların yasadışı girişimlerine karşı almış oldukları cezalara da değinilmiştir. Sözcüme, Abdullah Efendi'nin Lice Kaymakamlığına tayin edilmiş olmasına rağmen 4 Nisan 1892 tarihinde görevini yapmakta yetersiz olduğu hakkında şikâyetle bulunularak hakkında tahkikat süreci başlatılmıştır. Şûrâ-yî Devlet tarafından görevden azledilmişse de daha sonra Mürefte Kaymakamlığında görevlendirilmiştir. Ayrıca Mut Kaymakamlığında vazife

icra ederken vergileri toplamakta yetersiz kalmasından dolayı hakkında bir muhakeme süreci daha yaşanmıştır. Netice olarak 14 Mayıs 1901 tarihinde görevden azledilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 10/843). Hakkında muhakeme süreci başlatılan bir diğer isim de Vanlızade Abdullah Avni Efendi'dir. Samsun Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nde tuz ambar memuru olarak görev icra ederken tuzların üzerine çekilen birandadan dolayı tuzlarda % 5 buçuk oranında eksilme meydana gelmiştir. Bundan dolayı hakkında muhakeme süreci başlatılmıştır. Ancak ceza almadan beraat etmiştir (BOA. DH. SAİDd. MEM. 1/3).

Bu gibi süreçlerin yanı sıra zimmet suçundan dolayı muhakeme sürecinin de yaşandığı saptanmıştır. Sözgelimi, Ahmed Hulusi Efendi örnek olarak incelenebilir. Şöyle ki, Akyüz Mâl Müdürlüğü görevini icra ederken yolsuzluk yaptığına dair hakkında şikâyetle bulunulmuştur. Hazine parasını zimmetine geçirme suçundan dolayı kendisi, yardımcısı Abdullah Efendi ve nüfus memuru Behçet Efendi yargılanmıştır. Yargılama neticesinde Taşkebir Nâhiyesi tahsisat vergisinden 38.000 kuruşun eksin çıkması, arazi üzerine izinsiz yapı inşasına izin vermesi, yetkisi altında bulunan 500 kile Arpanın eksik çıkması, Akyüz ve Düziçi bölgelerindeki vergilerin toplanması görevi sırasında bölge ahalisinden kanunsuz para toplanması, Akyüz Kâzasında İbrahim Efendi adına birisine vergi toplaması için izin verilmesi, her sene kâzada 15.000 ile 20.000 arasında değişen miktarın toplanarak kayıtlara 1.000 kuruş olarak girilmesi, geri kalan kısmının ise aralarında taksim edilmesi, Kürt Ömer adındaki şahsın 40.000 ile 50.000 arasında değişen aşarı kayıtlara geçirilmeden alması ve ahaliden kanuna aykırı olarak akçe toplamasına yönelik suçların sabit görülmesi üzerine 13 Şubat 1902 tarihinde görevden azledilmiştir (BOA. DH. SAİDd. 75/63).

SONUÇ

Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte Osmanlı Devleti'nde memur istihdam politikası II. Abdülhamit döneminde atılan adımlarla geliştirilmeye çalışılmıştır. Nitekim bu dönemde atılan önemli adımlardan biri de sicill-i ahvâl kayıtlarıdır. 1879 yılında kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu ile birlikte bu kayıtlar tutulmaya başlanmıştır. Bu kayıtlar sayesinde, 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren devletin merkez ve taşra teşkilatında görev yapmış birçok memurun doğum tarihleri, doğum yerleri, aile ve eğitim durumları, memuriyete başlama yaşları, tarihleri, istihdam edildikleri kurumlar, tayin, terfi, ceza, yer değiştirme ve azil gibi durumları hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.

Günümüzde sabıka kaydı veya özgeçmiş olarak nitelendirilen bu kayıtlar incelendiğinde on yedi Niksar doğumlu devlet memuru tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen on yedi memurdan sadece birisinin Gayrimüslim diğerlerinin ise Müslüman olduğu tespit edilmiştir. Gayrimüslim olan memur Ermeni kökenli olup Osmanlı tebaasındandır. Bu memurların tamamı Niksar

merkez veya merkeze bağlı olan köylerde dünyaya gelmişlerdir. Memurlarla ilgili tutulan sicil kayıtları incelendiğinde toplumdaki statü ve saygınlıklarını gösteren unvan ve şöhretler hakkında da çıkarımda bulunabilir. Bu çerçevede Abdurrahman Rahmi dışında "Bey" unvanını alan memurun olmadığı diğer on altı memurun tamamının "Efendi" unvanına sahip olduğu saptanmıştır.

Memurların şöhretlerine bir diğer ifade ile toplumda kendilerine uygun görülen lâkaplara bakıldığında on yedi memurdan sadece beşinin lâkab veya şöhret sahibi olduğu görülmektedir. Bunların ise "Hacı", "Hafız", "Vanlızade", "Efendizade" ve "Nakibzade" gibi şöhretler olduğu tespit edilmiştir. Memurların toplumsal kökenleri ve aileleri ile ilgili bilgi edinmek amacıyla memurun babasına ait şöhreti, unvanı ve icra etmiş olduğu mesleğe dair veriler de sicil kayıtlarına işlenmiştir. Bu doğrultuda on yedi memurun babasından yedi kişinin şöhreti bulunmadığı gibi diğer memurların "Dervişzade", "Hacı", "Vanlızade", "Niksarlı", "Niksarlı Uzunoğlu Hafız", "Hacı", "Nakibzade Hacı Hafız" ve "Traşlızade" gibi şöhretlere sahip oldukları görülmektedir. Aldıkları unvanlar arasında ise "Bey" ve "Efendi" dışında Ağa'nın da olduğu tespit edilmiştir. Nitekim on yedi memurun babasından on biri "Efendi", biri "Bey" diğer beşi ise "Ağa" unvanını almıştır. Osmanlı klasik dönemde "Bey" sıfatı seyfiye mensuplarına, "Efendi" sıfatı ise kalemiyeye ve ilmiyeye mensup olan memurlar tarafından kullanılmıştır. Bu bilgilerden hareketle on bir ailenin "Efendi" unvanını kullanmış olması hasebiyle kalemiye veya ilmiye, bir ailenin ise "Bey" unvanından dolayı seyfiye kökenli olduğu söylenebilir. Beş aile reisinin "Ağa" unvanını almış olması bu ailelerin kırsalda arazi mülkiyetine sahip aile kökenli olduklarını göstermektedir. Babaların icra etmiş olduğu mesleklere bakıldığında ise dokuz şahsın mesleğine dair bilgi aktarılmadığı gibi diğer sekiz şahsın kapıcı, asker, tüccar, kâtip, nüfus memuru, müftü ile telgraf ve posta memuru gibi vazife icra ettikleri saptanmıştır.

Niksar kazâ merkezi ve bağlı bölgeler genel olarak farklı etnik grupların bir arada yaşadığı bir yer olması nedeniyle adı geçen memurlar arasında Türkçe dışında ikinci veya üçüncü dil konuşabilenler bulunmaktadır. Şöyle ki, Hacı Hüseyin Hamdi Efendi Türkçe, Hafız Abdullah Efendi Türkçe, Mustafa Zihni Efendi Türkçe, Vanlızade Abdullah Avni Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Ahmed Hulusi Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Emrullah Rıza Efendi Türkçe, Ahmed Şakir Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Mehmed Halid Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Mehmed Mahir Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Salih Efendi Türkçe, Süleyman Şevket Efendi Türkçe, Mustafa Kemal Efendi Türkçe, İsmail Hakkı Efendi Türkçe, Arapça ve Farsça, Abdurrahman Rahmi Bey Türkçe, Ahmed Mithad Efendi Türkçe ve Hüseyin Rıza Efendi Türkçe dillerini konuşabilmektedir. Verilen bilgilerden hareketle memurlardan onunun Türkçe okuryazar,

altısının Türkçe'nin yanı sıra Arapça ve Farsça bildiği tespit edilmiştir. Bildiği dil hakkında bilgi aktarılmayan tek memurun ise Ohhanes Efendi olduğu saptanmıştır. Her ne kadar dil durumuna dair bilgi verilirse de Ohhanes Efendi'nin Türkçe ve Ermenice bildiği muhtemeldir. Tespit edilen bir diğer husus da ikinci veya üçüncü dile hâkim olan tüm memurların bilmiş olduğu dillerin Arapça ve Farsça olmasıdır.

Niksarlı memurlardan Hacı Hüseyin Hamdi Efendi, Hafız Abdullah Efendi, Mustafa Zihni Efendi, Vanlızade Abdullah Avni Efendi, Ahmed Şakir Efendi, Mehmed Halid Efendi, Mehmed Mahir Efendi, Salih Efendi, Süleyman Şevket Efendi ve Hüseyin Rıza Efendi sıbyân mektebinde eğitim görürken, Emrullah Rıza Efendi, Ohannes Efendi, Mustafa Kemal Efendi, İsmail Hakkı Efendi ve Abdurrahman Rahmi Bey iptidâi mektebinde okumuş olup, bu memurlardan Ahmed Mithad Efendi ise rüştiyede tahsil görmüştür. Bunlardan sadece Ahmed Hulusi Efendi hiçbir klasik veya modern eğitim kurumlarına gitmeyerek daha sonradan medreseye gidip ilim tahsil etmiştir. Genel olarak memurların Niksar'da bulunan idâdi, sıbyân, iptidâi, rüştiye veya medreselerde eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Ancak bu gibi eğitim kurumlarının yanı sıra Niksar dışında eğitim gören memurlar da olmuştur. Sözelimi, İstanbul Rüştiyesinde eğitim gören Ahmed Şakir Efendi ile Musul, Adana ve Bayezid İbtidâilerinde eğitim gören Abdurrahman Rahmi Bey örnek gösterilebilir. Yine bu eğitim kurumları dışında Mekteb-i Mülkiyede de eğitim gören memurun olduğu söylenebilir. Örnek ise Vanlızade Abdullah Avni Efendi'dir.

Niksarlı memurların gerek devlet kurumlarda gerekse devlet kurumlarına bağlı olarak özel veya yabancı sermaye ile kurulan çok uluslu şirket veya idarelerde vazife üstlendikleri saptanmıştır. Niksarlı memurların işe başlama yaşlarına bakıldığında mülâzemetle istihdam edilenlerin erken yaşta işe başladıkları tespit edilmiştir. Örnek olarak Ohannes Efendi'nin on üç yaşında, Mustafa Zihni Efendi'nin ve Hüseyin Rıza Efendi'nin on beş yaşında, Abdurrahman Rahmi Bey'in on altı yaşında ve Emrullah Rıza Efendi'nin on yedi yaşında mülâzemetle göreve başlaması gösterilebilir. Memurlar arasında en erken on üç yaşında Ohhanes Efendi en geç ise otuz dört yaşında Salih Efendi işe başlamıştır. Ortalama olarak ise işe başlama yaşının yirmi üç olduğu saptanmıştır.

Memurların istihdam edildikleri müesseseler gibi bölgeler de farklılık göstermektedir. Şöyle ki, memurların Niksar dışında Sivas, Tosya, Edirne, Samsun, Canik, İstanbul, Biga, Bingazi, Tokat, Bursa, Ankara, Diyarbakır, Edirne, İşkodra, Şam, Kudüs, Mut, Lice Anamur, Adana, Bandırma, Keşan Siverek, Yozgat ve Balya gibi farklı vilâyet, sancak ve kâzalarda; Rüsûmât Emaneti, Reji Şirketi, Düyûn-u Umûmiye İdaresi, Belediye ile Kaymakamlıklar, Telgraf ve Posta Nezâreti, Nüfus

Daireleri, Maliye Nezâreti, Adliye Nezâreti ve Ziraat Bankası gibi kurumlarda istihdam edildikleri saptanmıştır. Bu kurumlarda görev icra eden memurların mesleklerine bakıldığında ise bunlar; kaymakamlık veya kaymakam muavinliği, nahiye müdürlüğü veya nahiye kâtipliği, sancak, kâza veya nahiyelerde mâl müdürlüğü, asayiş alanında asker veya polislik, farklı kademelerde bulunan mahkemelerde, yabancı sermaye eli ile kurulmuş olan Düyûn-u Umûmiye ya da Reji Şirketi'nde kolculuk veya memurluk, Mali işlerde Ziraat Bankası'nın farklı şubelerinde ve son olarak Rüsûmât Emaneti'nin farklı kademelerinde istihdam edildikleri söylenebilir. Bu gibi görevleri icra eden memurlar arasında görevini hakkıyla yerine getirip nişan veya madalya ile ödüllendirilenler olduğu gibi yasadışı faaliyetlerde bulunup açığa alınan veya görevden azledilen memurların da olduğu saptanmıştır. Buna dair örnek olarak ise Ahmed Hulusi Efendi gösterilebilir. Toplanan vergide eksikliğin çıkması üzerine yapılan yargılama neticesinde suçlu bulunarak görevden azledilmiştir.

KAYNAKÇA

1. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

A.) DVN.MKL. 18/9

DH. SAİDd. 10/843,51/115,56/63,61/203,75/63,105/375,114/325,117/249,125/359,134/489,139/261,159/439,162/8168/159,177/481,186/23.

DH. SAİDd. MEM. 1/3

DH. SAİDd. MEM. 29/6

HR. HMs. İŞO. 166/20

HR.İD. 290/50

Y. EE.KP. 41/4019

2. Salnameler

Sivas Vilayet Salmamesi.

3. Araştırma-İnceleme Eserler

Açikel, A., Mercan M., (2002), “Niksar Kazasının İdari Durumu ve Nüfus Yapısının Dini ve Etnik Açından analizi (1880-1916)”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19:2, 235-257.

Açikel, A. (2012), “Tokat”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 41, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 219-223.

Aktaş, E. (2021), “19. Yüzyılın Sonunda Tokat Sancağı”, *Mavi Atlas Dergisi*, 9:1, 98-100.

Akgün, M., (2017), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Bosna Doğumlu Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Akyıldız, A., (2019), “Mekteb-i Mülkiyye”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 238-240.

Akyıldız, A., (2003), “Maârif-i Umûmiyye Nezâreti”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 27, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 273-274.

Akyıldız, A., (2018), *İlk Türk Akademisi Encümen-i Dâniş'in Kuruluşu ve Faaliyetleri (1851-1862)*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. 178

Aktürk, S., “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Midyatlı Memurlar”, *Tarih Okulu Dergisi*, 11:XXXV,726-748.

Akkutay, Ü., (1984), *Enderun Mektebi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Aksoy, V., (2018), “İngiliz Ticaret Raporlarında (1908-1913) Trabzon”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, XV:58,50-74.

Altın H., (2008), “1869 Maârif-i Umûmiyye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri”, *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13:1,271-283.

Altı, A., Kartal, S. S. (2021), *Kayseri Eğitim Tarihi Araştırmaları-Eski Çağlardan Osmanlı Devleti'nin Sonlarına Kadar*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Atam, Ş., (2018), “Osmanlı Devleti'nde Niğdeli Gayr-i Müslim Memurlar”, *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5:9, 211-228.

(2010), *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.

Bal, M. A., Dağdelen, İ. (2012), *Osmanlı Arşiv Belgelerindeki Trabzonlu Devlet Adamları ve Bürokratlar (1879-1909)*, İstanbul: Trabzon Kitaplığı.

Başaran, M., (2013), “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bergama Doğumlu Memurlar (1827-1892)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVIII:1,77-103.

Başaran, M., (2018), “Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kuşadası Doğumlu Memurlar (1826-1885)”, *Çaka Bey'den Günümüze Kuşadası ve Çevresinde Türk Tarihi*, Mustafa Yıldırım, Kemal Ramazan Haykıran (ed), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları,1-26.

Bay, A., Eker, O., (2018), “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Batumlu Osmanlı Alimleri”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7,83-114.

Bostan, M. H., (2007), “Niksar”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 119-122.

- Bölkübaşı, M., (2021), “Arapça Nahiv Çalışmaları Önemli Nahiv Ekolleri ve Nahiv Öğretimi”, *Journal Of Language and Literature Studies*, 24,926-935.
- Bilirli, T. (2020), *Bolulu Devlet Adamları Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre*, İstanbul: ARK Kitapları.
- Bilirli, T. (2021), “Osmanlı Dönemi’nde Modern Eğitim Kurumlarından Rüşdiye Mektepleri: Çaycuma Rüşdiye Mektebi Örneği”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1:4,3834-3852.
- Bozkurt, N. (2011), “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar”, *Akademik Bakış Dergisi*, 27,1-12.
- Buluç, B. (1997), “Tanzimat Döneminde İlköğretim”, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 232,36-39.
- Çakaloğlu, C. (2004), “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti’ndeki Manisalı Mülki Amirler”, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 25,221-242.
- Çağır, M., Türk, İ. C., (2017), “1869 Maârif-i Umûmiye Nizamnamesi ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4:1,62-75.
- Çavdar, N., Çelikkut, E. (2020), “XIX. Yüzyıl’ın İkinci Yarısında Kıbrıslı Memurlar Örneğinde Prosopografik Bir Değerlendirme”, *ÇAKÜK Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11:1,353-375.
- Çavdar, N. (2019), “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Muşlu Memurlar (1879-1909)”, *Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu (10-12 Mayıs 2018)*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları,251-281.
- Çelik, A. (2007), “Hatıralarla Sıbyan Mektepleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27,125-135.
- Çetin, A. (2005), “Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma”, *Vakıf Dergisi*, 29,87-104.
- Çetin, E., Aydos, H., (2021). “Tanzimat Döneminde Osmanlı İmparatorluğunu Kalkındırma Düşüncesinin Bir Ürünü Olarak Meclis-i Umûr-ı Nafia”, *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*. 8:1,2-13.
- Dağdelen, İ. (2004), *Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Ünye Doğumlu Osmanlı Devlet Adamları*, İstanbul: Ünyeliler Derneği Yayınları.
- Demirbilek, S., (2012), “Tek Parti Döneminde İnhisarlar (1923-1946)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12:24,203-232.
- Deveci Bozkuş, Y. (2020), “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Afyonkarahisar Doğumlu Ermeni Memurlar”, *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6:1,13-25.
- Devellioğlu, F., (1993), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dictionnaire, P. (1886), *Français-Turc-Fransızca Türkçe Lügat*, İstanbul: Mihran Matbaası.
- Diloğlu, H. (2021), *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Üsküp Doğumlu Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Doğantekin, R. (2017), “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Kars Doğumlu Memurlar (1879-1909)”, *Kafdağı Dergisi*, 2:2,97-125.
- Efe, A. (2013), “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Payaşlı Memurlar”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10:23,181-194.
- Eldem, V. (1994), *Osmanlı İmparatorluğu’nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erdoğan, S. (2021), “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Hakkâri Doğumlu Memurlar”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XIV:1,122-138.
- Erkartal, A. (2007), *Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki Safranbolulu (Zağfiranbolulu) Memurlar (1879-1909)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ekinci, A., Asoğlu, İ. (2018), “Son Dönem Osmanlı Bürokrasisinde Urfalı Memurlar”. *Osmanlı Urfası I. (Şanlıurfa, 2018)*, Ed. Abdullah Ekinci. 227-268.
- Gazel, A. A. (2007) “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi’nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar”, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32,203-213.
- Georgeon, F. (2016), *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930*, Ali Berktaş, (çev), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökmen, E. (2006), “Aydın Vilâyeti’nde Sıbyan Mekteplerinin İptidâi Mekteplere Dönüştürülmesi”, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 20:20,149-173.
- Gündüz, A. (2011a) “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserli Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar”, *History Studies*, 3:3,123-145.

- Gündüz, A. (2011b) "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kırşehir Doğumlu Memurlar (1879-1909)", *History Studies*, 3:1,131-154.
- Gündüz, C., (2022), "Niksar", *Türkiye Turizm Ansiklopedisi*, C. XI, Ankara: Detay Yayıncılık, 69-70.
- Güllüdağ, N., Baş, H., (2019), "1452 Numaralı İzmit Şeriyeye Sicilinde Yer Alan Unvan ve Lâkaplar Üzerine Bir İnceleme", 3:7,73-104.
- Güran, T., (2014). 19. *Yüzyılda Osmanlı Ekonomisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karataş, Y. (2018), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bayezidli Devlet Memurları", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4:1,1-24.
- Karcı, E., (2015), "Reji İdaresi'nin Tokat ve Çevresindeki Usulsüz Uygulamalarına Dair Bazı Tespitler (1886-1911)". Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu I. (Tokat, Eylül 2015). Ed. Ali Açık. 513-526. Tokat: Tokat Valiliği Özel İdaresi Yayınları.
- Kazgan, H., (1997), *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Kirici, A. Ö., Yiğit, İ. (2011), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Çorumlu Devlet Adamları (1830-1909 yılları arası)*, Çorum: Çorum Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kucak, Ö. (2016), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Siirt Doğumlu Gayr-i Müslim Memurlar (1879-1909)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9:47,260-268.
- Kuruca, N. (2011), "Osmanlı Devleti'ni Çöküşe Götüren Süreç-İstikrazlar ve Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nin Kurulması", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 3:4,79-90.
- Kütükoğlu, M. S. (1998), "Sicill-i Ahvâl Defterleri'ni Tamamlayan Arşiv Kaynakları", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 12,141-157.
- Küskü, F., (2018), "Tokat Sancağında Eğitim Faaliyetleri (19. Yüzyıl Sonları ile 20. Yüzyıl Başları)", *Geçmişten Günümüze Tokat'ta İlmî ve Kültürel Hayat Uluslararası Sempozyumu*, (Tokat 18-20 Ekim 2018), Ed. Hanifi Vural, Ahmet İnandır, Süleyman Pak, Yılmaz Öksüz. 526-545. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları.
- Marufoğlu, S., (2011), "Osmanlı Taşra Eyaletlerinde Hizmetler ve Ücretler", *History Studies International Journal Of History*, 3:3,267-283.
- Mert, T., (2001), "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnâmeler -I", *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, 2,97-111.
- Noviçev, A. D. (1979), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yarı Sömürgeleşmesi*, Nabi Dinçer, (çev), Ankara: Onur Yayınları.
- Okçu, N., Yılmaz, A., Akdağ, H., Başaran, O., Bilen, Y. (2010), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Erzurumlu Memurlar (1879-1909)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, S. (2019), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kozan ve Cebel-i Bereketli Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Özger, Y. (2010), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özger, Y. (2015), "Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Bayburtlu Osmanlı Devlet Memurları", *History Studies*, 7:4, 69-85.
- Öztürk, İ. (2022), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Develili Memurlar", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21:4,2479-2499.
- Palalı, İ. (2021), "Osmanlı Devleti'nde İlköğretimde Yenileşme ve Urfa İlk Mektepleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 127:250,83-102.
- Pamuk, Ş. (1984), *Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi (1820-1913)*, Ankara: Yurt Yayınları.
- Parlak, S., (2016), "Orta Karadeniz'in Savunmasında Stratejik Öneme Sahip Bir Kale: Niksar Kalesi", *Sanat Tarihi Yıllığı Dergisi*, 25,105-148.
- Pirimoğlu, A. (1982), *Türkiye'nin Dış Borçları ile İlgili Bir Tahlil Denemesi (1963-1980)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Saraç, H. (2019), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı'nın son Devri'nde Rizeli Devlet Adamları*, Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Saraç, H. (2018), "Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Bürokrasisinde İstihdam Edilen Kayseri Doğumlu Gayrimüslim Devlet Adamları (1839-1883)", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, XV:59,232-260.
- Sarıyıldız, G. (2004), *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)*, İstanbul: DER Yayınları.
- Sarıyıldız, G. (2009), "Sicill-i Ahvâl Defterleri", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları,134-136.

- Saylan, K. (2016), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Gümüşhane Doğumlu Memurlar Hakkında Bazı Tespitler", *Mavi Atlas Dergisi*, 7,76-94.
- Selçuk, M. F., (2008), *Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Araştırması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Solak, E. (2014), "Osmanlı Dönemi Uşak Mektepleri", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 15,113-130.
- Soyluer, S. (2008), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Muğlalı Devlet Memurları (1879-1909)*, Muğla: Muğla Belediyesi Yayınları.
- Şahin, C. (2001), "Yeni Bir Çalışma Işığında Osmanlı'da Dış Borçlanma ve Mali İflas Üzerine", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4:17,55-66.
- Tekdal, D. (2020), "Osmanlı Taşrasında Görevli Memurları Durumuna Dair Bir Örnek: Sicill-i Ahvâl Kayıtları Işığında Malatya Doğumlu Memurlar", *Tarih Okulu Dergisi*, 13:XLIV,83-128.
- Toprak, Z. (2021), "Mülkiye Mektebi ve Türkiye'de Sosyal ve Beşerî Bilimlerin Gelişimi", *Türkiye'nin Modernleşme Süreci ve Mekteb-i Mülkiye*, Haz. Orhan Çelik, Can Umut Çiner, Abdullah Pekel (ed), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları,5-44.
- Torun, N., Gözlük Kırmızıoğlu, P., (2015), "Tokat (Niksar) İskeletlerinde Diş ve Çene Patolojileri", *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39:3,47-70.
- Turan, İ. (2021), "Niksar'ın Dânişmendli Devleti Hâkimiyetine Girmesi ve Bu Dönemde Niksar'da Meydana Gelen Bazı Siyasi Olaylar", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20:79,1454-1464.
- Uğurlu, Ü. (2013), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tokatlı Devlet Memurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Yadı, A. (2012), "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ordu Doğumlu Memurlar", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3:6,300-312.
- Yadı, A. (2021), *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Giresunlu Memurlar (1879-1909)*, İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Yavuz, E. (2017), *Türk İktisat Tarihinde Erzincan (1923-1960)*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Yiğit, S. (1989), *Osmanlı Dış Borçları ve Düyûn-ı Umûmiye İdaresi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yiğitpaşa, D., Çelemoğlu, Ş., Yazar, T., Bahar, B., (2022), "2021 Yılı Niksar Kalesi Kazısı Seramik Buluntularında Kap Tipleri", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8:14,25-56.
- Yüksel, A. (2004), *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar (1879-1909)*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to identify civil servants born in Niksar who served in the Ottoman bureaucracy by the Sicill-i Ahvâl Administration. In this context, the registry records of civil servants born in Niksar were examined in the registry books. The main purpose of this study, in which the records between 1879 and 1909 were examined, was to examine the biographies of civil servants born in Niksar. In this context, it was tried to determine the social origins, educational status and employment fields of civil servants.

This theoretical study consists of two main stages. The first of these stages is related to the records kept about seventeen civil servants born in Niksar, based on the registry records. In the second stage of the article, the general situation of the civil servants was tried to be evaluated based on the information given in the first stage. In this context, the family and social origins of the civil servants, their educational background, the foreign languages they have learned, the institutions where they have served, the dates they were employed in these institutions and the dates they left the job, the salary information they received in return for the task they had undertaken were discussed.

The limitation of the study was determined primarily regionally. For this reason, the civil servants born in Niksar between 1879 and 1909 constituted the main limitation of our study. The source of our second limitation is time. As mentioned before, the fact that the civil servants' registry records started in 1879 through the commissions established by the Sicill-i Ahvâl Administration had an effect on the starting year of our work in 1879. Continuing to keep the records until 1909 was effective in limiting the study to 1909. In the context of the subject, our subject is limited to civil servants born in Niksar, because statesmen who were born in Niksar district and assumed the duty of civil servants are under investigation. However, although no subject or time limit was applied in the information in the biographies that were found out of those born in Niksar, all kinds of developments regarding the civil servants were evaluated within the scope of the subject.

Considering the findings obtained from the study, which was handled and examined in this direction, it started from 1879 and especially II. It has been determined that the registry records, which increased their importance during the reign of Abdülhamit, are the source of detailed information about the civil servants who took on duties at different levels of the state. Based on this information, the birthplaces and dates of birth of the civil servants, and the birth years of some civil servants, which were determined only as years, were also indicated as months and days for some civil servants. In this study, in which seventeen civil servants born in Niksar were examined, information about the social origins of the civil servants was also given. In this context, in addition to the title, fame and name of the father of the person who is a civil servant, information about the title of his family or dynasty is also conveyed. In addition, data on the last task performed by the father were also processed. Another issue covered in the registry records was educational status. In this context, the schools where seventeen civil servants born in Niksar were educated are detailed. In general, it has been determined that civil servants have completed their education in educational institutions in the provinces. However, it can be mentioned that there are civil servants who receive training in educational institutions in regions such as Istanbul and Edirne. As a result of the education they received, Arabic, Persian and French were among the languages they learned apart from Turkish. It has been determined that among these languages, only Turkish literate civil servants are high. There are also civil servants whose language knowledge has not been processed in the registry records. For example, Ohannes Efendi can be given as an example. Based on the registry records, information on the date range of the civil servants' performance in factories or institutions operated by the private sector as well as in government institutions and the salaries they received were also conveyed. It is seen that this field of duty is not limited to Niksar and its surroundings, but spread over a wide area. Finally, it has been determined that the civil servants are punished in order to prevent illegal attempts in the institutions where they have undertaken their duties, and rewarding if successful. While this punishment is generally dismissed in the form of fines or salary deductions, it has been determined that the successful ones are rewarded with methods such as promotion, salary loading, rank, badge and medal.

Although studies on the biographies of civil servants, which are available in the registry records of many regions, have been carried out, the absence of a study on civil servants born in Niksar has prompted us to conduct this study. When the Sicill-i Ahvâl Notebooks were examined, the detection of civil servants born in Niksar was another important factor in the conduct of this study. In this context, all kinds of developments related to civil servants, based on their records, were discussed in this study and it was tried to contribute to the literature in this regard. In addition, it has been tried to inspire researchers who will do research in this field.